

Historien om et drab

12. maj 1945

Forsidefoto: Erik Werner Pedersen (privatfoto), Tagensvej 196 (kbh-billeder.dk)

Forfatter Peter Gundelach

Lyngby 2025

Gengivelse kun med kildeangivelse.

Historien om et drab 12. maj 1945

Dette er historien om et uopklaret drab en uge efter befrielsen på en 26-årig mand, der blev anset som stikker. Den dræbte hed Erik. Han blev 26 år. Han var min farmors lillebror.

Jeg har gennem nogle år forsøgt at finde ud af, hvem Erik var, hvad der lå bag drabet, og hvem der udførte det. Det var ikke så let, da der i krigens sidste måneder og i dagene omkring befrielsen skete mange likvideringer, drab og opgør. Politiet blev opløst i september 1944 og begyndte først at fungere igen dagen efter drabet.

Min efterforskning viste sig at blive meget mere omfattende, end jeg havde forestillet mig. Jeg har gennemgået mange åbne og lukkede kilder og har aflagt utallige besøg på Rigsarkivet. Undervejs fandt jeg stadig nye oplysninger, herunder den overraskelse, at Erik efter sin død fik en søn, der blev bortadopteret, og som hidtil var ukendt for familien.

Jeg tog mange noter undervejs, som jeg samlede i en bog om mit forsøg på at opklare sagen. På opfordring forsøgte jeg mig med en True Crime-version. Ingen forlag har dog vist interesse for hverken den ene eller den anden version.

Jeg synes selv, at historien er elementært spændende og bør fortælles. Den handler om unge mennesker i en urolig og voldsom tid, om sabotager, likvideringer, røverier og rovmord. Om de mulige drabsmænd m/k og deres motiver. Om en efterladt gravid kæreste. Og om en senere sløring og vildledning om drabet.

Eftersom ingen vil udgive historien, følger den her nogenlunde kronologisk. Jeg har bestræbt mig på at fortælle historien så objektivt som muligt baseret på dokumenterbare oplysninger og sporbare kilder. Læseren kan selv drage konklusioner.

Peter Gundelach

Drabet

I kirkebogen for Bispebjerg Sogn¹ står, at svømmelærer Erik Werner Pedersen, Firkløvervej 13, døde den 12. maj 1945 på "Tagensvej, paa Gaden". Dødsårsagen er anført som "Skudlæsion af Bryst og Underliv. Dødsmaaden: Drab." Der henvises til Medicolegal Ligsynsattest² ved Retsmedicinsk Institut, som giver et mere præcist billede.

2147 **B²** **Medicolegal Ligsynsattest.** 675 1945 Form. Nr. 22 a.

Lov af 4. Maj 1875.

(Denne Blanket maa ikke benyttes til Børn under 1 Aar).

1) Fødsle Navn (for gift Kvinde, Enke, separeret eller fraskilt tilfælde Pigensavn). Ugift, gift, Enkemand, Enke, separeret eller fraskilt. Er afdøde ukendt, oplyses Kønn.	Erik Werner Pedersen ugift	101 3 13 12 78 86 5 9 05 1 9 X 8-34 7-34 3 1 52 1 16 00 00 5
2) Fødsle	Fødselsdag og Aar. Fødslested. (For Landet: 1) By eller Sogn 2) Amt).	
	13. december 1918 København	
3) Stilling og Nærmægelse (egen, Mandens, Forældrenes eller Forsørgers; eventuelt om under offentlig Forsorg eller Aldersrenten; for Børn født udenfor Ægteskab Moderens Navn og Stilling). For Børn under 14 Aar: Hos Forældrene eller i Pleje, og da hos hvem?	SVØMMELÆRER 947-34 883-3-34	
4) Bopæl (sidste faste Opholdssted), Folkeregisterkommune.	Adresse: Firkløvervej 13, st København Folkeregisterkommune, Amt:	
5) Dødsdag, Fødselsdag.	d. 12. maj 1945 Kl. 1,30 Alder (event. Skaa). d. 19 Kl. 26 aar	
6) Dødsstedet (eller Stedet, hvor Liget først fandtes). Stedet for Ligsynet. (Er Liget transporteret, da hvor langt og hvorledes).	Tagensvej, paa gaden (?) Ligsyn paa retsmedicinsk Institut	
7) Dødsmaaden (naturlig Død, Ulykkestilf, Drab, Selvmord).	Drab	
8) Findes paa Liget tegn paa Vold? Findes andet af særlig Interesse? (f. Eks. vedr. Ernæringsstilstand, Defekter, Fatoveringer).	1 indskudslæsion til højre i brystet, 1 indskudslæsion opadtil i underlivet, 1 indskudslæsion i ryggen i højde med 2. Lændehvirvel. I huden paa underlivet findes et projektil (11mm). Desuden findes gennemskud af begge hofter og af venstre laar.	
9) Dødsårsagen (paa Dansk (særlig paa Dansk som paa Latin).	skudlæsioner af bryst og underliv vuln. sclopet. thoracis et abdominis	
10) Hvilke sikre Døds tegn (Dødsstivhed, Dødspletter, Forraadnelse) konstateres ved Ligsynet?	Dødsstivhed, dødspletter, ingen forraadnelse	
11) Er der efter det oplyste Anledning til yderligere Undersøgelse, eventuelt legal Obduktion?	nej	

Undertegnede Læge har d. 15. maj 1945 Kl. 9 i Firkløvervej med uden politiets medvirken synet Liget af Erik Werner Pedersen og forefundet ovennævnte sikre og utvivlsomme Døds tegn.

E. Brandt Nielsen
E. Brandt Nielsen

Indført i Bispebjerg Sogns Kirkebog d. 16. Maj 1945 (Lægens Navn og Adresse tydeligt skrevet).
Jordpaakættelse George E. Andersen
Se Anmærkninger paa Begælden

UNIVERSITETETS RETSMEICINSKE INSTITUT

Ligsynsattest (Rigsarkivet)

¹ Rigsarkivet, kirkebøger, Bispebjerg Sogn 1945.

² Rigsarkivet, Sundhedsstyrelsen: Dødsattester. København (1840-1980) 579: 1945 maj

Den 26-årige svømmelærer Erik Werner Pedersen blev indbragt til Rigshospitalet natten til den 12. maj 1945, men han var død ved ankomsten. Erik var blevet ramt af:

"1 indskudslæsion til højre i brystet, 1 indskudslæsion opadtil i underlivet, 1 indskudslæsion i ryggen i højde med 2. lændehvirvel. I huden paa underlivet findes et projektil (11 mm). Desuden findes gennemskud af begge hofter og af venstre laar."

På bagsiden var anført: *"Afdøde var anholdt af frihedskæmpere. Under en paavisning forsøgte han at fløgte [sic], blev herunder skudt"*.

Politiet var opløst i september 1944 og medvirkede derfor ikke ved ligsynet. Retsmedicineren var tilsyneladende i tvivl om den forklaring, han havde fået - formentlig fra de ambulancefolk, som indbragte Erik. Syv skud fra forskellige retninger i både ryggen og brystet lyder også voldsomt i forhold til, at der blot skulle være tale om et flugtforsøg. Retsmedicineren takserede skuddene i brystet og opadtil i underlivet som drab. Det sidste kan næsten kun være affyret mod en liggende person.

Og så var der 11 mm projektilet i huden på underlivet. Projektilet var altså ikke trængt gennem kroppen og måtte derfor være affyret med pistoltype, der ikke havde tilstrækkelig gennemtrængningskraft. Der fandtes faktisk sådan en pistol. Den var danskproduceret, ret sjælden og blev anvendt af enkelte personer i modstandsbevægelsen.

Dødsstedet var *"Tagensvej, paa gaden(?)"*. Spørgsmålstegnet antyder, at retsmedicineren var i tvivl, om drabet nu også var sket *på* gaden. Hvorfor mon? Manglede Erik overtøj og måske en hat? Var der græs, jord eller grus på tøj og sko, der kunne pege på, at drabet var foregået et andet sted?

Skudepisoden blev omtalt i aviserne de følgende dage med udgangspunkt i en nyhed fra Ritzaus Bureau³:

"Stikker skudt under flugtforsøg. Brandvæsenets Ambulance blev Kl. 1,44 kaldt til Tagensvej udfor Bispebjerg Hospital, hvor en Mand ved Navn PETERSEN fra Firkløvervej 13 var blevet skudt. Manden var Stikker og havde været til Paavisning. Han blev skudt under Flugtforsøg".

Det rejser følgende spørgsmål:

- Hvilke beviser var der for, at Erik var stikker? Hvem havde han i givet fald haft angivet til tyskerne? Og hvilke konsekvenser fik det for den eller de pågældende?

³ Rigsarkivet: Ritzaus Bureau, Nyhedstelegrammer (1903-1958), S16-703/72: 1945 3 1 – 6 30.

- Hvem var de ledsagende modstandsfolk, der skød ham? Og hvem af dem var i besiddelse af en 11 mm pistol med ringe gennemtrængningskraft?
- Hvorfor blev Erik skudt (eller fundet?) ud for Bispebjerg Hospital - forstået som ud for porten ved Charlotte Muncks Vej og altså ved Tagensvej 196? Hvilken episode var det, der skulle "påvises" på dette sted?
- Hvad fik retsmedicineren til at stille spørgsmålstegn ved, om drabet nu også var sket på Tagensvej på selve gaden?
- Blev sagen senere meldt til politiet? Og hvad foretog politiet i så fald?

Fire år efter drabet, i 1949, udkom bogen "Årets største begivenheder i billeder, tiden der fulgte, året 1945-47"⁴. Her omtales bl.a.:

"..den 26-årige danske modstandsmand, løjtnant Erik Crone, der efter tortur og trediegradsforhør af Gestapofolkene omsider blev henrettet. Man får tillige et billede af en dansk stikker-virksomhed af uhyggeligste art. Stikkeren skjuler sig under navnet 'Gottfried'. [...] 'Gottfried' blev senere afsløret som en 21-årig dansk nazist Erik William Pedersen. Han blev anholdt straks efter kapitulationen. Under en påvisning forsøgte han at flygte, og de ledsagende modstandsfolk åbnede ild mod ham og skød ham."

Som det vil fremgå senere, er der absolut ingen tvivl om, at der er tale om den 26-årige Erik Werner Pedersen, og at bogens redaktør Walther Næsh-Hendriksen udmærket var bekendt med personens sande identitet.

- Hvorfor var Erik anført med forkert mellemnavn og alder, når redaktionen udmærket kendte hans rigtige identitet?
- Hvem besluttede dette?

Erik

Erik blev født den 13. december 1918 i København. Forældrene var mælkekusk ved Enighedens Mejeri, Niels Peder Pedersen, 47 år, og Kristine Emilie Nielsen, 44 år. Niels stammede fra Vejby i Nordsjælland, hvor hans far var kulsvier. Kristine kom fra en gårdejerfamilie fra Sorterup på Midsjælland. Kristines næstældste bror, Hans Nielsen, overtog gården efter faderen. Hans blev også formand for sognerådet og var en stor mand i området. Med sin baggrund fra den laveste sociale klasse var kulsvierens søn Niels derfor nok ikke gårdejerfamiliens oplagte drøm om en svigersøn. Men gift blev de, Niels og Kristine. Og det var der i hvert fald én grund til. Blot 4 dage efter brylluppet nedkom Kristine med deres første barn, Emilie Sophie (1896), som var min farmor.

⁴ Walther Næsh-Hendriksen m.fl.: "Årets største begivenheder i billeder, tiden der fulgte, året 1945-47".

Niels og Kristine fik herefter børnene Ingrid (1898), Ernst (1900), Gerda (1905) og altså efternøleren Erik (1918). De boede i en lejlighed i Julius Blomsgade.

Storesøster Emilie på 22 år fik ansvaret for at opdrage Erik. Hun havde i forvejen ansvaret for sin lillesøster Gerda og passede samtidig et job som kontorist.

Emilie og Ingrid ca. 1913 (Privatfoto)

Erik ca. 1928 (Privatfoto)

Da Erik var 4 år (1923), flyttede familien til et nybygget hus på Firkløvervej 13 i Emdrup. Det lyder umiddelbart underligt, at en mælkekusk med hjemmegående hustru og fem børn havde råd til at få bygget et nyt hus på en stor grund, hvor der på en del af grunden blev anlagt en lille æbleplantage. Men det var vist nok noget med en arv.

Eriks storebror Ernst var blevet uddannet som lærer (1922) og havde fået job som lærer (1923) ved Falkerslev Skole i Horbelev på Falster. I 1924 blev han indkaldt til at aftjene sin værnepligt. Han kom på kornetskolen på Kronborg Slot og blev udnævnt til Kornet, som var den laveste officersrang i kavaleriet. Han blev hjemsendt i 1926 og fik herefter job som enelærer på Krungerup Skole på Lolland. Han havde en "husbestyrerinde" Ella Frida Aagaard, som fulgte ham hele livet.

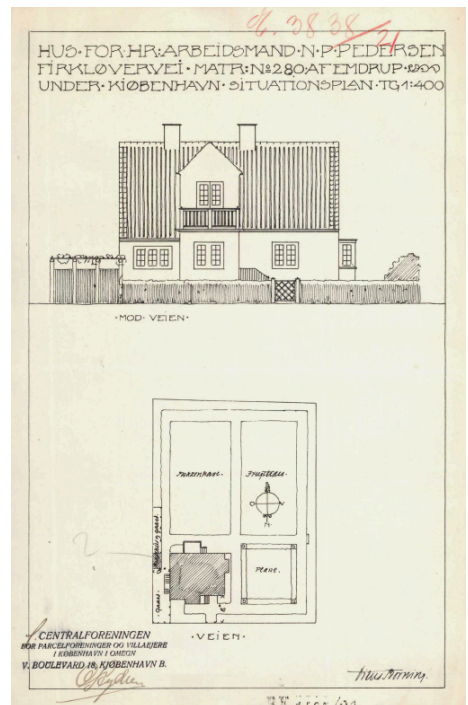
Eriks næstældste storesøster Ingrid var også flyttet hjemmefra. Hun var blevet gift (1925) med Jørgen Halling, der på det tidspunkt også var mælkekusk ved Enighedens Mejeri. Han blev senere sølvsmed. Deres ældste søn, Jørgen, var kun syv år yngre end Erik. De to drenge fik et godt forhold sammen.

Firkløvervej 13 blev bygget i 1921 til "kontrolkusk N.P. Pedersen" med stor køkkenhave, frugttræer og plæne.

I 1943 blev grunden delt i to, og der blev bygget et nabohus.

(Privatfoto og Københavns Kommunes Byggesagsarkiv)

Emilie havde lært en af Ernsts kammerater fra lærerseminariet, Johan Gundelach, at kende. De blev gift i 1927 og flyttede til Vanløse. Den nu 10-årige Eriks opdragelse blev formentlig overtaget af hans storesøster Gerda. Hun var modehandlerske i en forretning på Falkoner Allé. Senere åbnede hun sin egen hatteforretning "Ega" på Rolighedsvej.

Erik gik i folkeskole på Rådmandsgade skole og led af stammen. Han blev konfirmeret (1934) i Grundtvigskirken. Senere samme år blev hans søster Gerda gift med Henry Sørensen. Nu var Erik alene med sine forældre, som var i begyndelsen af 60'erne. Moderen opholdt sig i perioder på sin brors gård i Sorterup og faderen arbejdede fortsat som kontrolkusk. Man kan derfor let forestille sig, at Erik nu kom til at gå for "lud og koldt vand", som man sagde dengang. Noget kunne tyde på det, for året efter (1935) havde Erik tilsyneladende en politisag om tyveri fra Børneværnets kontor⁵. Sagen er dog ikke fundet i arkiverne.

Måske derfor blev den nu 18-årige Erik sendt et halvt års tid (august 1937 – marts 1938⁶) til sin bror Ernst i Krungerup. Erik kan ikke have kendt meget til sin storebror, som jo

⁵ Rigsarkivet, Statsadvokaten for Sjælland: Foranstaltningsager (1925-1985) 233: 1941 2360 - 1949 59589

⁶ Københavns Stadsarkiv: Folkeregistrets arkiv, Hovedkort, døde, År: 1933-1951, Navn: Paaby-Persson.

flyttede hjemmefra, da Erik var lille. Men nu fik Erik for første gang et mandligt forbillede, som desværre nok var det værst tænkelige, han kunne få, og som kom til at medvirke til hans skæbne. Ernst var en "officerstype", der gik i støvler og ridebukser. På et skolefoto fra 1933 ses han til venstre i tydelig "giv-agt-rør-stilling". På egnen blev han efterhånden betegnet som "stornazisten".

Krungerup skole ca. 1933 (Sakskøbing Lokalhistoriske Arkiv, arkiv.dk, B2757)

Ernst var ikke kun enelærer på den lille skole. Han var en foretagsom mand, der hensynsløst satte gang i alt og alle. F.eks. blev hans søster Emilie sat til at skrive og duplikere materiale til et rejsebureau, som han drev. Hans nevøer Jørgen og Christian på bare hhv. 17 og 13 år blev sendt alene med tog til Sverige for at aflevere nogle hunde fra Ernsts hundeopdræt. Ernst havde også et vandrehjem, Hanemosegaard, og var på samme tid organist i den nærliggende Raasted kirke. Han havde også et vist format: En gang da han spillede orgel i kirken, kunne han se, at der kom røg ud under kølerhjelmene på hans fine Essex bil, der holdt udenfor kirken. Han spillede roligt videre. Bilen udbrændte. Eller da man i 2020 lagde nyt gulv i Krungerup Skole. Her fandt man et brev under gulvet: "I det krigens år 1940 blev dette gulv lagt. Hr. Stryger lagde det sidste bræt. Når brevet engang i fremtiden igen kommer for en dag, lad der da bringe hilsener fra Krungerup Skoles børn og lærer af i dag". Underskrevet Ernst Pedersen.

Efter sit ophold hos Ernst var Erik tilbage i København, hvor han måske begyndte at færdes ude i byen. Han besøgte måske sine venner, bl.a. sin gamle skolekammerat Mogens Friis Rasmussen, der i mellemtiden var flyttet med sine forældre og søskende til en lejlighed på Ålekistevej. Her må Erik have mødt familiens hushjælp, Ellen Strand Jørgensen, der også var kusine til Mogens. Hende kommer vi til at høre mere om senere.

Erik besøgte af og til sin bror i Krungerup. Erik havde gennemført et tysk sprogkursus og kunne nu foretage oversættelsesopgaver for Ernsts rejsebureau.

Efter den tyske besættelse den 9. april 1940 havde hæren forholdt sig passivt. De fleste værnepligtige blev hjemsendt, men hæren optog igen nye rekrutter fra november 1940. Erik blev indkaldt 2. november 1940 - 1. november 1941 ved Gardehusarregimentets 1. Bataljons 2. Kompagni som nr. 131⁷ (foto til højre). Det er oplyst, at han havde gennemført handelsskole og sprogkursus. Gardehusarregimentet omfattede også panserinfanteri- og opklaringsbataljoner og ikke kun den berømte hesteeskadron. I slutningen af august 1940 var regimentet flyttet fra Østerbrogades Kaserne til den nybyggede Næstved Kaserne.

Efter værnepligten kom Erik i perioden 10. november 1941 – 6. februar 1942 på Gymnastikhøjskolen i Ollerup⁸.

Ollerup Gymnastikhøjskole (Det Kongelige Bibliotek)

⁷ Rigsarkivet, Folketælling 1940 Købstæder, Næstved, Skyttemarksvej (opslag 328).

⁸ Rigsarkivet, Københavns Amts Nordre Birks Politi: Lægdsrulle, 1.udskrivningskreds, 1936

Gymnastikhøjskolen blev grundlagt af den danske gymnastikpædagog Niels Bukh i 1920. Skolen havde flotte faciliteter og både udendørs og indendørs svømmebassiner.

Bukh udviklede sin egen mandegymnastikstil. Hans elitehold fra idrætshøjskolen var meget populære og rejste i 1920'erne og 1930'erne til Japan, Sydafrika, Tyskland og Argentina. Han deltog også med et opvisningshold ved OL i Berlin 1936. Bukh støttede åbent det nazistiske Tyskland. I 1939 bar Niels Bukhs gymnasiaster et hagekorsflag ind under et stævne på Østerbro Stadion.

Dette må have påvirket Erik. I hvert fald meldte han sig ind i Dansk Nationalsocialistisk Arbejder Parti (DNSAP) den 3. juli 1942⁹. En del af dem, der meldte sig ind i DNSAP, gjorde det lige så meget af frygt for eller had til kommunisterne og russerne som egentlig sympati med nazisterne. Erik gik dog ikke så langt, at han også meldte sig ind i de dansk-tyske korps Frikorps Danmark eller Waffen SS.

Erik fuldførte ikke kurset i Ollerup, der sluttede i marts 1942. Han stoppede allerede i februar. Erik gjorde aldrig noget færdigt og fik aldrig et fast arbejde. Han manglede altid penge og levede af de penge, han fik af familien.

En skriftspsykologisk analyse¹⁰ af Eriks underskrift på en ansøgning om våbentilladelse viser, at han skulle have været en stolt person, dynamisk, udadvendt og aktiv. Han var konventionelt opdraget og kæmpede for at efterleve nogle stærke maskuline forbilleder. Han var også sensitiv og fintfølelse. Man talte ikke så meget om følelser i den familie, mere om at bestille noget. Personligt fortrængte Erik en afmagtsfølelse for ikke at slå til egne og andres forventninger. Han kunne være svær at gennemskue, lidt sarkastisk, reserveret, enerådig i sine dispositioner, men det hele var for at skjule sine egne indre usikkerhed.

10. juli 1943: Erik Werner Pedersen tilbød Gestapo at afsløre nogle sabotører

Det første tegn på, at Erik skulle have været stikker for tyskerne, fremgår af det illegale blad "De Frie Danske" fra august 1943¹¹: "Den 10/7 henvendte en Mand ved Navn Erik Werner Petersen sig til Gestapo og tilbød at afsløre nogle Sabotører". Han skulle have modtaget et forskud på 1.000 kr. og herefter kørt i bil til Liseleje Badehotel, hvor han "svirede hele Beløbet op med et Par Kammerater".

⁹ Bovrup-kartoteket, København, Forlaget af 1946.

¹⁰ Grafolog Maria Ploug, 2022.

¹¹ De Frie Danske, august 1943, illegalpresse.dk.

DE-FILM DANKE

Nr 10 August 1 43 2. Arg.

TO THE RIGHT HONOURABLE Winston Churchill,
PRIME MINISTER OF GREAT BRITAIN

If the wishes of 96 % of all Danes had been fulfilled, this letter would have been sent you several years ago, and that is now, it would have been sent you through the usual diplomatic channels from an official government and not, as now, by secret ways and means from an underground editorial office. But does it really matter very much the principle that that is going on from the majority of the danish people really troubles you - however informal the way of delivery -

that we want is to call your attention to the fact that the public opinion in your country still seems inclined to regard the Danes as Reactionaries. This is not only a grave mistake, but also a severe injustice. I fully realize that such an injustice could never be committed deliberately by a people from whom the word and the notion of "tolerance" has spread over the earth, and thus - as the erroneous idea can only be due to quite understandable ignorance of the present state of things in this country, we take the opportunity of stating our fears that still show you all over there that even if we do not yet be Allies by name or "de jure" - we are so in our hearts and "de facto". We are Allies by the bottom of our hearts, because we are led in our sympathies by the same fundamental principles and ideals as you.

We are Allies to the bottom of our hearts because we have and detect the principles and ideas for which our enemies are fighting.

We are Allies, consequently, because we have got a common enemy.

We show that we are Allies by our increasing love and active resistance against the tyrant. It is true that the occupation took us in the 4th and found us unprepared. But this can also be said of much bigger countries than ours. It is true that we were weakened by the first blow and made comparatively unactive for a while. But since this period things have developed in a way which we must live in the country to welcome. It is true that our "legal" government in exile respects has been a much too pitiful tool in the hands of the Germans, but it is a long time since the people in this government have heard the balls toll. Their account will be settled by ourselves after the war.

We show that we are Allies day after day by the way we think and speak and write. Denouncing everything the hundreds of years in all ways have pronounced our people, (att. page 8)

96 10 7200 DANISH BILLBOARD - side 24

L. Olsen - Redaktions Afdeling den 8. August 1943.

[illegible]

De Frie Danske nr. 10, august 2025 (illegalpresse.dk)

Den 10. juli 1943 var Erik på ferie på Liseleje Badehotel. Her havde han bedt receptionisten¹² om at opbevare et billedbilag fra "Danske Politi Efterretninger"¹³ af 1. juli 1943, som Erik åbenbart var i besiddelse af. Bilaget indeholdt politiets efterlysning af bl.a. Cajus Marentius Henrik Johansen og Gilbert Nielsen. Sammen havde de to etableret en af de første modstandsgrupper, "Vædderen", der udgav det illegale blad "De Frie Danske". Begge var fængslet i oktober 1942. Johansen var idømt 6 års fængsel for at have udgivet illegale blade og Gilbert Nielsen 8 år for at have hjulpet illegale faldskærmsfolk. De flygtede i sommeren 1943 og var nu efterlyst af dansk politi. De blev senere pågrebet af politiet igen, men det lykkedes dem atter at flygte, Johansen i 1943 hvorefter han gik under jorden, og Gilbert Nielsen i 1944 hvorefter han tilsluttede sig modstandsbevægelsen. Ingen af dem blev på noget tidspunkt udleveret til tyskerne.

¹² Rigsarkivet, Statsadvokaten for Særlige Anliggender: Journaler for AS-sager for København (1940-1944) 232: 5 13932 - 17347, AS 15.895.

¹³ Rigspolitichefen: Danske Politiefterretninger (1867-) 3: 1943.

Udover at være i besiddelse af politiets efterlysningsblad havde Erik tilsyneladende ingen andel i sagen. Men der var en anden sag, som han i nogen grad var involveret i, inden han rejste til Liseleje.

10. juli 1943: Indbrud og ildspåsættelse, Nørrebrogade 51

Lørdag den 10. juli 1943 om formiddagen, altså lige inden Erik rejste til Liseleje, optog Københavns Opdagelsespoliti rapport¹⁴ om indbrud og ildspåsættelse den foregående aften kl. 23:30 i en tegnestue tilhørende den tyske værnemagt på Nørrebrogade 51, mezzaninen til venstre. Tegnestuen havde dæknnavnet "Bureau Heinemann" men hørte under "Technische Arbeitsgruppe Värlose, Luftforschungsanstalt Hermann Göring".

Politiets og Statsadvokatens efterforskningsmateriale, AS 15.895 (Rigsarkivet)

Der var forsøgt påsat ild til et jalousiskab med papirer, og der var stjålet tegneudstyr, en regnestok og en mundharmonika. De sidste nætter havde tyske soldater og to tidligere ansatte, Nils Gunnar Faarup Jepsen og Erik Werner Pedersen, holdt vagt på kontoret. Politiet afhørte vidner i opgangen og to ansatte kvinder på kontoret. Ifølge den ene var

¹⁴ Rigsarkivet, Statsadvokaten for Særlige Anliggender: Journaler for AS-sager for København (1940-1944) 232: 5 13932 - 17347, AS 15.895.

Jefsen ansat i maj men var blevet afskediget. Pedersen var der nogle dage i maj men sygemeldte sig og var ikke set siden.

Under afhøringen så kontoristen fra et vindue i lejligheden Pedersen og Jefsen gå ind i en bank på den modsatte side af Nørrebrogade. Politiet hentede derfor begge mænd i banken og bragte dem med op på tegnestuen til afhøring.

Jefsen nægtede kendskab til sagen. Han oplyst, at han arbejdede i firmaet Præsterud, der havde lokaler i samme lejlighed som tegnestuen. Han var på kontoret til kl. 21 aftenen før, men havde lukket sig ud gennem køkkendøren, da han angivelig havde tabt nøglerne til fordøren. Han og hans kollega havde ganske rigtigt holdt vagt nogle aftener i lejligheden, men han ville ikke udtale sig om, hvem der havde foranlediget det. Han sagde, at han var ansat af Gestapo men havde fået ordre på ikke at give nogen oplysninger til det danske politi.

Den anden mand, Erik Werner Pedersen, forklarede, at han for tiden var uden beskæftigelse og samme dag kl. 12:10 skulle rejse til Liseleje på ferie. Efter at have fået kontrolleret papirerne blev begge løsladt.

Allerede samme dag udarbejdede Rigspolitichefens Tekniske Afdeling sammen med Søværnets Prøveanstalt en rapport om gerningsstedet og ildspåsættelsen. Politiet forsøgte at få bekræftet hos de tyske myndigheder, om de to afhørte var tilknyttet Reichsicherheitsdienst, men politiet fik ikke svar. Sabotagen fremgår hverken af Holger Danskes eller BOPA's sabotager.

Nogle dage senere, den 14. juli kl. 5 om morgenen, anholdt dansk politi ved en samtidig aktion Lise Klinting, Nils Faarup Jefsen, Carl Gleisner og Erik Peters, der var tidligere soldaterkammerat og ven med Erik Werner. Erik Werner var ikke hjemme men blev senere på dagen anholdt i Liseleje. I Jefsens lejlighed fandt politiet bl.a. et brev dateret 10. juli fra lærer E. Pedersen, Krungerup. Gad vide hvad Eriks bror Ernst mon ville Jefsen? Jack Albeck blev arresteret nogle dage senere, da han skulle påmønstre et skib.

Alle blev sigtet for sabotage eller meddelagtighed og overført til Vestre Fængsels tyske afdeling. Nogle dage senere blev Jefsen og Erik Werner og formentlig også Erik Peters og Carl Gleisner løsladt. Lise Klinting blev derudover sigtet for "tilegnelse af tyske statshemmeligheder", altså spionage.

Undervejs, den 29. august 1943, ophørte samarbejdspolitikken. Det medførte, at tyskerne skruede bissen på. Lise Klinting kom nu i fare for at få en dødsdom for spionage. Modstandsbevægelsen befriede hende den 22. oktober 1943. Hun var efter anholdelsen blevet hårdhændet behandlet af tyskerne og var derfor blevet indlagt på Bispebjerg

Hospital, hvorfra hun blev befriet af en gruppe fra Holger Danske bestående af Mogens Staffeldt, Jens Lillelund og "Jens Peter" (muligvis identisk med SOE-agenten Erik Jens Peter Petersen). Hun blev bragt til Sverige, hvor hun blev Sanitetslotte i Den Danske Brigade. Hun kom til Danmark efter befrielsen.

Igen i Gaar er for foregaaet et Par Aktioner med det Formaal at befri Fanger, der for Tiden er indlagt paa Hospital.

I Gaar Eftermiddags ved 13-Tiden var en kvindelig Sabotør, Kontorassistent Lise Klinting, der fornylig er overflyttet fra Vestre Fængsel til Kommunehospitalets psykiatriske Afdeling, paa Tur i Hospitalshaven sammen med en kvindelig Vogterske, da de pludselig blev overrasket af tre revolverbevæbnede Mænd. Efter at den kvindelige Vogterske var bundet og kneblet, blev hun anbragt i et tomt Værelse. Medens den ene Sabotør holdt Vagt ved hende, ombyttede Frøken Klinting sin Hospitalsdragt med en almindelig Kjole, som Sabotørerne havde medbragt. Først efter 3 Kvarters Forløb, da en af Hospitalets Funktionærer fandt den kneblede og bundne Vogterske, blev man klar over, hvad der var sket. Paa det Tidspunkt var Frøken Klinting og hendes Hjælpere naturligvis forlængst forsvundet.

Information 23. oktober 1943 (illegalpresse.dk)

I en forklaring efter besættelsen fortalte Lise Klinting, at hun i efteråret 1942 var blevet rekrutteret til illegalt arbejde. Hendes føringsofficer hjalp hende til et job i Værløse-lejren, hvor føringsofficeren gerne ville have navne på de danskere, der arbejdede dér, og de firmaer, der var leverandører eller arbejdede for tyskerne. Hun nåede kun at have jobbet 3 uger, før kontoret flyttede fra Værløse til Nørrebrogade 51, hvor hun arbejdede i 3 uger. Hun havde da fået opfattelsen af, at tyskerne havde fået mistanke til hende.

Efter at hun var stoppet på kontoret på Nørrebrogade, mødte hun en dag tilfældigt Erik, som hun kendte fra kontoret, og som var sammen med Nils Jepsen. Erik forlod dem, og hun fulgtes videre med Jepsen i toget til Hellerup. Hun fik indtryk af, at han var antitysk og traf ham tilfældigt ved en senere lejlighed. Her spurgte han, om hun ville være med til at sabotere kontoret på Nørrebrogade. Efter at have tænkt over det, mødtes hun og Jepsen med Jack Albeck i dennes lejlighed i Classensgade og lagde en plan. Jepsen sagde, at han var ansat hos firmaet Præsterud, der havde kontorlokaler i samme lejlighed. Den 9. juli om aftenen låste de sig ind gennem køkkendøren. I Præsteruds Laboratorium blandede Jepsen nogle svovlpræparater til ildspåsættelsen. Efter ildspåsættelsen forlod alle stedet. Brandvæsenet var hurtigt fremme, så skaderne var minimale.

Lise Klinting blev altså hvervet til spionage af en person, som ikke har kunnet identificeres. Tyskerne har tilsyneladende tidligt fået mistanke til hende, og tilskyndet af Nils Jepsen blev samlet en lille gruppe til et amatøragtigt sabotageforsøg mod noget, der tilsyneladende ikke havde nogen særlig militær værdi. Det virker derfor som en fælde sat

op af Jepsen, der aktivt deltog i sabotageforsøget. Erik har tilsyneladende kun haft en mindre rolle.

Den anden sabotør, Jack Albeck, blev efter anholdelsen overført til fængslet Dreibergen i Bützow i Tyskland sammen med andre danske fanger. I maj 1945 blev han kørt til Sverige af Røde Kors i de hvide busser og herefter til Danmark. Han var meget svag efter opholdet, så hans bror, en kendt entertainer Freddy Albeck, tog sig af ham og bragte ham tilbage til forældrene i København. Jack Albeck anmeldte efter hjemkomsten Jepsen for at have "stukket" ham til tyskerne¹⁵. Erik er ikke nævnt i anmeldelsen.

Nils Gunnar Faarup Jepsen (Rigsarkivet)

“Teknisk Krystallaboratorium”

Sidst i oktober 1943 blev Nils Jepsen arresteret af modstandsbevægelsen og ført til Snogeholm i Sverige, der fungerede som interneringslejr. Under afhøring fortalte Jepsen, hvordan han havde arbejdet for tyskerne.¹⁶

“[I] Reventlowsgade 28, 3.th. ligger et Kontor med Skiltet ‘Teknisk Krystallaboratorium’. Navnet er et Skalkeskjul for en Institution ved navn ‘Sicherheitsdienst’, i alm. Tale kaldet ‘Amt 3’.

[..] kontorets medlemmer deltager i sabotage – måske flere gange uden at gøre noget – og siden forråder de andre deltagere. Når medlemmerne bliver arresteret sammen med virkelige sabotører under udførelsen af en sabotagehandling, bliver de i løbet af få dage overført til tysk varetægt, hvorfra de bliver løsladt. Jepsen udtaler, at kontoret er meget farligt, og at det ikke kendes af “de frie”.

[..] Udover de nævnte medlemmer har der været endnu et, nemlig en Erik Verner Petersen, som menes at være ekspederet af de frie. Han deltog sammen med Jepsen ved

¹⁵ Rigsarkivet, Politiets Efterretningstjeneste, Centralkartoteket, Nils Gunnar Faarup Jepsen.

¹⁶ Rigsarkivet, Politiets Efterretningstjeneste, registreret kildemateriale (1945-1950), RK-11.461

en aktion på Nørrebrogade 51, ved hvilken lejlighed nogle sabotører blev grebet (fru Plinting og Jack Albech)."

4/11/45 *mykner* **K 11461** Rev. **Reg. G. K.**

Reventlovsgade 28, III th. ligger et Kontor med Skiltet "Teknisk Krystallaboratorium".
 Navnet er et Skalkeskjul for en tysk Institution ved Navn: "Reichssicherheitsdienst i alm. Tale kaldet "Amt 3".
 Institutionen har tidligere haft Kontor paa Dagmarhus, derefter i en Lejlighed tilhørende en Hrr. Gaust og nu i den sidste Tid her.
 Kontoret har 8 Medlemmer, hvoraf det ene, en ung Mand ved Navn Niels Gunnar Paarup Jensen faldt i Kbhvn den 25/1 1922, stud.med., nu er her paa Snogholm.
 De 8vrige Medlemmer er: Wische (ca. 45 Aar, dr.phil. Fysiker) Leder
 Pal (ca. 30 Aar, SS Sturmführer) Næstkommanderende.
 Gaust (ca. 35 Aar, Adr. Bogtrykkervej 25, heml. Telf. Taga 6726)
 Heinrich Christensen (ca. 41 Aar, Telf. Nr. 38borg 1547)
 Kieme (ca. 23 Aar)
 Ole Bentzen (ca. 24 Aar) 211
 Fritz Köppe (ca. 26 Aar)

Rev. *Lehnstedt 1576 44* **Reg. G. K.** *Lehnstedt 849 44*

Kontoret er underlagt Dagmarhus og har til Opgave at bekæmpe Sabotører og at finde Mændene eller Organisationerne, der staar bagved.
 Opgaven løses bl.a. paa den Maade, at Kontorets Medlemmer deltager i Sabotage - maaske flere Gange uden at gøre noget - og siden forraader de andre Deltagere. Naar Medlemmerne bliver arresteret sammen med virkelige Sabotører under Udførelsen af en Sabotagehandling, bliver de i Løbet af faa Dage overført til tysk Varetægt, hvorfra de bliver løsladt.
 Jensen udtaler, at Kontoret er meget farligt, og at det ikke kendes af "de frie". Naar Kontoret er blevet flyttet, skyldes det, at det ikke kunde nytte at Medlemmerne saas at gaa ud og ind af Dagmarhus. Udover de nævnte Medlemmer har der været endnu eet, nemlig en Erik Verbe Petersen, som menes at være blevet ekspederet af de frie. Han deltog sammen med Jensen ved en Aktion paa Nørrebrogade 51, ved hvilken Lejlighed nogle Sabotører blev grebet (Fru Plinting og Jack Albech).
 Kontoret bevogtes om Natten af 1-2 Mand (Kieme samt evt. Pal), der begge har Maskinpistoler.
 Hver Dag Kl. 9 samles alle Medlemmerne paa Kontoret til Instruksion og Afliggelse af Beretning. Imellem Kl. 10 og 11 bringer Wische Rapporterne fra Kontoret til Dagmarhus. Der findes formentlig ingen særlig vigtige Papirer i Kontoret. Der er dog et Pengeskab i Pals Kontor, Indholdet ubekendt.
 Der er anbragt Trykknapper til Alarmklokker i de forskellige Kontorer (se Skitsen). Naar der trykkes paa en Knap, kommer Medlemmerne til med Maskinpistoler og Revolvere. Saaferst Ledningen i Entreen overskæres (se Skitsen) sættes alle Alarmklokker ud af Funktion.

K O N T O R E T.

Vend.

"Teknisk Krystallaboratorium" (Rigsarkivet)

Reventlowsgade 28, 3. th.

Studienrat Dr. Hans Wäsche

SS Hauptsturmführer Hans Pahl

“Teknisk Krystallaboratorium” var altså dække for en stikkercentral, etableret af lederen af den tyske "Sicherheitsdienst" (SD) Dr. Hans Wäsche. Centralen havde først til huse i Dagmarhus men var siden flyttet til en lejlighed i Reventlowsgade 28. Dæknavnet overtog de fra den tidligere lejer.

Kontoret bestod af Wäsche selv, hauptsturmführer Hans Pahl, der havde været i Danmark siden 1937 under diplomatisk dække, redaktør af DNSAP avis Fædrelandet Erik Hans Gaust, Heinrich Christensen og fire medicinstuderende Ole Bentzen, Fritz Köppe, Gerhard Kieme og Nils Gunnar Faarup Jepsen. På kildematerialet er med blyant påført, hvornår medlemmerne blev likvideret af modstandsbevægelsen. Gaust blev likvideret i sit hjem på Bogtrykkervej den 21. december 1943 af Flammen og Citronen. Et kvarter tidligere havde de likvideret lederen af folkeværnet, Erik Siegfried Østergaard-Petersen, i hans lejlighed på Gammel Kongevej.

Fritz Köppe og Viggo Kieme indgik fra omkring nytår 1944 i Petergruppen, der foretog talrige clearingdrab. Kieme blev likvideret 15. juni 1944 af ukendte mænd på vej ud af Reginabiografen på H.C. Ørstedesvej. Köppe blev likvideret 8. september samme år på Sankt Hans Torv af Hans Edvard Teglers og to af Köppes medstuderende.

Reginabiografen, Viggo Kieme (Rigsarkivet)

Jefsen forblev i fangenskab fra oktober 1943 og blev i november 1945 dømt ved Københavns Byret for i oktober 1943 "at have stukket 3 Jøder". Det vides ikke, hvilken straf han fik. Men i januar 1949 må han være blevet løsladt, for da blev han gift. Han blev gift 3 gange indenfor 8 år og tog navneforandring.

Liseleje Badehotel

Der knytter sig en lille historie til Liseleje Badehotel. Hotellet lå kun 1½ km fra feriekolonien Nora Mortensens Minde i Liseleje Plantage, hvor Eriks søster Emilie og svoger Johan Gundelach, der var lærer på Vanløse Skole, var i somrene i 1930'erne og 1940'erne med børn fra kommunens skoler. Feriekolonien lå lige op ad Melby Overdrev, der var militært skydeområde, som nu var besat af tyskerne. Tyskerne satte de rødmalede barakker i stand og plantede blomster. Når tyskerne havde skydeøvelser, opsatte de bevæbnede vagter med 100 meters mellemrum. Når det danske militær havde holdt skydeøvelser, blev der blot hejst en ballon op i en flagstang, og så gik man ud fra, at den kunne ses af alle.

På et tidspunkt blev min farfar, Johan, ringet op på kolonien af den tyske kommandant i Melbylejren. Nogle drenge fra feriekolonien havde sneget sig ind på området. Tyskerne havde pågrebet drengene og sat dem i et aflåst skur med en bevæbnet vagt. Min farfar beklagede meget og sagde, at han straks ville hente drengene og straffe dem behørigt. Men lidt overraskende foreslog kommandanten en anden løsning. Han ville i stedet lade drengene sidde endnu nogle timer i skuret og herefter eskortere dem hjem til kolonien.

Så burde de have lært det, mente han. Min farfar og kommandanten enedes om, at det var det mest pædagogiske.

Liseleje Badehotel (arkiv.dk)

6. november 1943: Mand skudt på Nørrebrogade

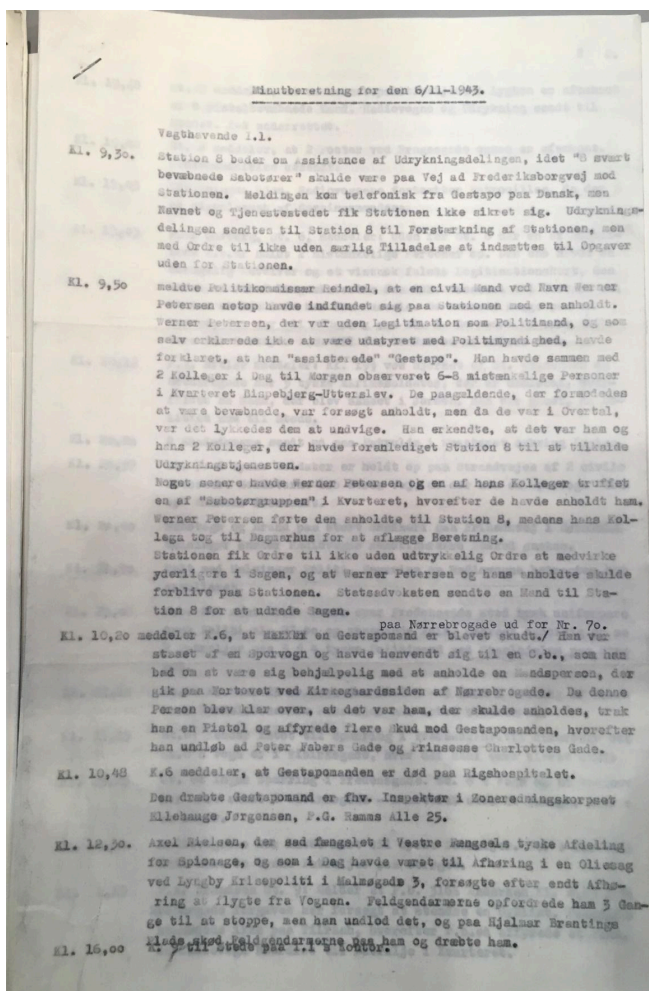
Lørdag den 6. november 1943 kl. 10:30 standsede en mand, Poul Børge Ellehauge Jørgensen, en mand, som han mente var sabotør. "Den pågældende Mand trak øjeblikkelig en Pistol og affyrede to Skud mod Jørgensen, der blev ramt i Hovedet og i Hjertet og dræbt på Stedet. Gerningsmanden, der ikke blev genkendt, greb Flugten."

Frederiksborg Amts Avis 7. november 1943 (Mediestream)

Nogle dage efter skrev "Information", at Ellehauge var likvideret af "en Kommunistgruppe". Ifølge "Frit Danmark" havde Ellehauge en times tid før drabet anholdt en forkert mand og var nu i færd med at få fat i en frihedskæmper, som handlede i nødværge.

Politiets "minutberetninger"¹⁷ var mere informative. En unavngiven person, som udgav sig for at være fra Gestapo, telefonerede kl. 09:30 til Københavns Politis Station 8 på Frederikssundsvej og meldte, at "6-8 svært bevæbnede sabotører" var på vej ad Frederiksborgvej mod politistationen. Stationen tilkaldte forstærkning. Kl. 09:50 indfandt en civil person ved navn Werner Pedersen sig på stationen med en anholdt.

Københavns Politi, minutberetninger 6. november 1943 (Rigsarkivet)

¹⁷ Rigsarkivet, Københavns Politi, 1. Politiinspektorat: Minutberetninger. 27.08.1943-19.09.1944 (1943-1944) 1:

Han forklarede, at han ikke havde politimyndighed, men at han "assisterede Gestapo". Han havde sammen med to kollegaer observeret 6-8 mistænkelige personer i kvarteret Bispebjerg-Utterslev. De pågældende var forsøgt anholdt, men det lykkedes dem at undvige. Erik, for det var ham, erkendte at han havde ringet til stationen tidligere på morgenen. Erik og en af hans kollegaer havde kort efter truffet en "af de mistænkelige fra sabotørgruppen" i kvarteret og anholdt ham. De afleverede ham på station 8, hvor Erik og hans kollega blev tilbageholdt.

Kl. 10:20 meddelte station 6, at en "Gestapomand" var blevet skudt på Nørrebrogade ud for nr. 70. Han var stået af en sporvogn og havde bedt en civilbetjent om hjælp til at anholde en person, der gik på fortovet ved kirkegårdssiden på Nørrebrogade. Personen trak en pistol og affyrede flere skud mod "Gestapomanden", hvorefter han løb fra stedet ad Peter Fabers Gade og Prinsesse Charlottes Gade. Kl. 10:48 meldte station 6, at "Gestapomanden" var død på Rigshospitalet, og at det var Ellehauge Jørgensen.

Erik afgav samme aften forklaring¹⁸ til politiet på station Fælledvej. Erik var bange og var derfor ledsaget af to kammerater fra Café Tosca på Strøget, John van Wier Wierdsma og Jørgen Christian Simonsen. Mens Erik blev afhørt, blev hans kammerater arresteret og afhørt men hurtigt løsladt igen.

Jørgen Christian Simonsen (øverst) og John van Wier Wierdsma (Rigsarkivet)

¹⁸ Rigsarkivet, Politiets Efterretningstjeneste, Registreret kildemateriale (1945-1950), R11.495

30. november 1943: Stikkeren Erik Werner Pedersen bor Firkløvervej 13

En af de personer, som Ellehauge, Erik og en tredje person forsøgte at arrestere, var søfyrbøder Erhardt Fraun. Fraun blev arresteret af politiet i midten af november for trusler med pistol. I Vestre Fængsel skrev han dette brev¹⁹:

"Gode kammerater,

Jeg vil forsøge at få dette brev ud, så I kan få besked om, hvordan landet ligger. Jeg er sigtet for meddelagtighed i drab og sabotage. [..]

Med aktionen mod Ellehauge Jørgensen ved politiet besked. De ved, hvem de mødtes med ved krematoriet på Bispebjerg. Swingpjatten, en af hans nazivenner, har genkendt os. Der var billeder af Victor [Emanuel Larsen], Martin [Villiam Andersen], svømmeren [Aksel Bune], Gunnar [Mogens Dahl] og mig. De har presset mig for at jeg skulle sige, hvem der skød Ellehauge Jørgensen. Jeg har svaret, at det må være Victor eller Martin, da politiet kender de to. [..]

Stikkeren, Erik Werner Pedersen kaldet Swing-pjatten, bor Firkløvervej 13, Søborg. Han er i Gestapo og har en kammerat, der hedder [Lars Frederik] Bøgely, Frederiksborgvej 196, 1. Sal. De er så godt som hver dag oppe på Politigården for at fortælle 'nyheder' om jeres og andres færd. Politiet er kede af deres renderi. De kan ikke forstå, hvorfor de to ikke allerede er likvideret. I det lange løb kan de blive farlige for jeres sikkerhed. [..]

Nu vil jeg slutte. Jeg håber snart, jeg kan læse i aviserne (jeg holder Politiken), at I har fået ram på Swingpjatten. Den skyder, Ellehauge Jørgensen havde, var kun en løskrudtpistol. [Politikommisær Hans Peter] Andst siger, at jeg kan regne med mindst 12 år for meddelagtighed.

Med kammeratlig hilsen, E. Fraun"

Fraun var kommunist og BOPA-sabotør og havde i begyndelsen af oktober 1943 deltaget i tilfangetagelse, afhøring og siden likvidering af automekaniker Jens Olsen i Utterslev Mose. Fraun etablerede kort efter sin egen sabotagegruppe, som havde mødested ved Bispebjerg Krematorium. I løbet af oktober foretog gruppen en enkelt mindre sabotage men også væbnede røverier af våben fra danske politibetjente, drab og medvirken til drab.

¹⁹ Leif Larsen: "BORgelige PARTisaner"

Fraun skrev flere "sabotagerapporter" til sin leder, Eigil Larsen. Bl.a. denne²⁰, som viser Frauns metoder.

"Mandag den 24. oktober 1943 gik Axel Bune og Erhardt Fraun i Gothersgade kl. 21:30. Ved Kongens Have mødte vi to Schalburgfolk. De kom gående med et par kvinder. De fik imidlertid lov at passere op ad Gothersgade, medens vi gik over Kongens Nytorv. Da vi kom til Bredgade, blev vi enige om at vende om og knalde dem ned. Vi gik hurtigt efter dem og nåede dem ved Kongens Have, hvor vi trak skyderne og gav dem hver et skud i nakken. De styrtede omkuld uden en lyd. Selv kvinderne, der var sammen med dem, gav ikke en lyd fra sig, da vi forsvandt."

Med røverierne af våben fra politiet og drabene var Frauns bande ved at blive et stort problem for BOPA, der gerne ville bevare et godt forhold til politiet. Sidst i oktober 1943 skrev en af BOPA's grundlæggere, Victor Emanuel Larsen, til Eigil Larsen, at der var "banditter" og "skadedyr" i BOPA, som Victor Larsen gerne ville til livs. "Jeg hentyder til Fraun og med ham beslægtede." I begyndelsen af november blev Fraun og Bune ekskluderet af BOPA.

Fraun og Bune fortsatte deres aktiviteter nu med afpresning og frihedsberøvelse i samarbejde med Bjørn Schouw Nielsen. Han blev i 1951 idømt livsvarigt fængsel for at have hypnotiseret en person, Palle Hardrup, til at begå bankrøveri, hvor Hardrup skød og dræbte to bankfolk. Selvom sagen formentlig var justitsmord, fik Schouw Nielsen prædikatet "hypnosemorderen". Efter 16 års fængsel blev han løsladt. Han fandt sig aldrig til rette og begik selvmord i 1974 med cyankalium.

Bjørn Schouw Nielsen (Politimuseet)

Efter en dramatisk men kortvarig flugt fra fængslet i maj 1944 blev Fraun pågrebet igen i en storstilet politiaktion ved Lersøen med over 100 betjente indsat.

²⁰ Leif Larsen: "BORgerlige PARTisaner"

Ernhardt Fraun og Freddy Petersen (Skagens Avis, Mediestream)

I februar 1945 blev Fraun, Bune og Schouw Nielsen hver idømt 8 års fængsel. Fraun blev løsladt i december 1946 og kan, trods det åbenlyse motiv, derfor ikke have skudt Erik.

Ellehauge, Erik og Bøgely havde forsøgt at anholde nogle efterlyste personer for at overgive dem til dansk politi og altså ikke til tyskerne. Erik udgav sig for at assistere Gestapo, hvilket han ikke gjorde. Og det fik konsekvenser.

Drabet på Ellehauge førte aldrig til nogen domfældelse. Personen, der skød Ellehauge, var Martin Villiam Andersen²¹. Han og BOPA næstkommanderende Victor Larsen blev dræbt 2. juledag 1943 i krydset Emdrupvej og Tuborgvej, da de forsøgte at overtale nogle tyske soldater til at desertere. En tredje sabotør fra gruppen, Gunnar Dahl, blev ved samme episode hårdt såret og fængslet. Han blev senere henrettet sammen med 10 andre på landevejen ved Østed.

Victor Larsen
(1902-1943)

Gunnar Dahl
(1917-1944)

Martin Villiam Andersen
(1921-1943)

²¹ Rigsarkivet, Rigspolitichefen, Danske Politi Efterretninger, 1943.

21. februar - 31. juli 1944: Erik interneret i Horserød-lejren

Erik havde i november 1943 udgivet sig for at repræsentere Gestapo. Det gjorde han tydeligvis ikke, for i februar 1944 blev han af tyskerne idømt en længere straf for "Amtsanmassung", altså for at have "udøvet uautoriseret offentligt hverv eller udført handlinger, der kun må udføres af offentlige embedsmænd"²².

Den 21. februar 1944 blev Erik interneret i Horserød-lejren. Her genså han sin gode ven, Erik Crone, som han kendte gennem en fælles ven, Erik Gardan. Crone og Gardan havde et kommunikationsbureau sammen på Amagervej. I den samme periode sad nogle andre personer i Horserød, som Erik senere kom til at stifte bekendtskab med, heriblandt Sven Aage Geisler, Ingolf Asbjørn Lyhne, Vagn Riis Hansen, Erik Westenholtz Kiær, Mogens Anthon Hansen, Jan Jansson og Signe Mogensen.

Det lød umiddelbart underligt, at Erik Werner, der var medlem af DNSAP og blev anset af de andre indsatte i Horserød for at arbejde for tyskerne, blev interneret af selvsamme tyskere og oven i købet fik en længere straf end de fleste andre i lejren, der var indsat pga. forskellige antityske aktiviteter. Gad vide hvad Erik egentlig mente om det?

Der Befehlshaber
der Sicherheitspolizei und des SD
in Danemark
IV A 1 Rohde

København, den 21.2.1944

Aufnahmebefehl.

Der Erik Werner Petersen
født den 13.12.1918 i København
vohnhaft in (Ort, Strasse) København Firkiløervej
Beruf: Kfm. Angestellter
Religion: Ad. Familienstand: Ad.
Staatsangehörigkeit: Däne
Grund der Festnahme: Amtsanmassung
ist als Häftling in Lager Horserød
aufzunehmen.
Bemerkungen über Haftvollzug, Fesselung, Heranziehung zur
Aussenarbeit usw.:
In Auftrag: Klausen
D. E.

Udfærdiget af: Hansenberg Bruhn, I. den 24. / 5. 1944.

Anholdelse foretaget af tyske Myndigheder.
Oplysninger afgivet af Moderen Fru Kristine Emilie Pedersen, Firkiløervej 13,
Erik Werner Pedersen,

1. Fødsels- og dag. Foliant (Rah.- sag, Sign. Folianten for Uden- landske tilgik i hvilken Sag.)	13-12-1918 i København,
2. Bopæl (ev. hvor bopæl de sidste Natte)	Firkiløervej Nr. 13, Villa,
3. Nuverende Salling (Om beskæftigelse og hvor)	Sportinstruktør, dog sæstest Kontorist hos Broderen, der er indehaver af Firkiløervej 13, Højhusvej i Højhusby. Har ikke været selvstændig. Kan efter Løst. igen få Plads hos Broderen.
4. Anholdelses Betingelse for Anholdelse Salling af Hæver.	God.
5. Økonomiske Forhold	God.
6. Forældres Navn, Bopæl.	Funktionær Rolf Peter Pedersen og Kristine Emilie, f. Møller, begge boende Firkiløervej Nr. 13.
7. Afskæftede Forhold (Hvis gift, bopæl, søskende, forældre, Ekte, Ektekonst., Søskende) (Angivende alle Navn og Opholds- sted, deres Alder og Opholdsst.) (Bem. disse Alder og Opholdsst.)	Gift.
8. Andre nærmeste pårørende (Børn, Søskende, Søskende, Vammel, Elver, Navn, Bopæl)	Broderen Ernst Pedersen, indehaver af Hønsesø- gaard i Hønsesø, ved Rydning P.
9. For Udenlandske Befolkning, Omsættelse af ved Udenlandske i Landet.	Dansk Statsborger.
10. Uddannelse og evt. tidligere Liv- sallinger.	Uddannet som Kontorist og Sportinstruktør
11. Helbredsstand.	God.
12. Aarsdren.	Normalt
13. Om Anholdelse af Politiet bekendt - bekendende Fald kendt.	Bl. 10.11.44, 20/1-44 Aarhus Både 10 Kr. var ikke i Hønsesø af Lejlighedsbort, idet af Pa i Firkiløervej 13, 12/12-43 Rydning P. Funkt i Hønsesø af Politiet, men har i Hønsesø af af Værnemagten til at have den 14/7-43 til Fødsel, for Værnemagten, af. til tysk Funkt. 20/7-43, 1943 Firkiløervej 13, for Funkt. med de Fødsel den 6/5-44 af den i Horserød Løst.
14. Har Anholdelse på nogen Maade givet og bemærket i politisk Hønsesø Ev. Udenlandske af politisk Fødsel oplyst.	

Aufnahmebefehl (Frihedsmuseet), Politiets oplysning²³ om Eriks internering (Rigsarkivet)

²² Strafgesetzbuch § 132 Amtsanmassung, dejure.org.

²³ Rigsarkivet, Statsadvokaten for Sjælland: Foranstaltningsager (1925-1985) 233: 1941 2360 - 1949 59589

29. august 1944: Politiet: Erik var stikker for tyskerne

Erik blev løsladt sidst i juli som en af de sidste i Horserød, inden tyskerne skulle bruge lejren til andre formål - internering af det danske politi skulle det snart vise sig. I mellemtiden var Erik kommet under efterforskning af det danske politi. Man havde ifm. sagen mod "Toscabanden" hørt, at Erik var "stikker for tyskerne" og for Dr. Wäsche i Dagmarhus.²⁴

Toscabanden var en kriminel gruppe, der opholdt sig meget på Café Tosca i Frederiksberggade. Stedet var et berygtet tilholdssted for tyske soldater, danske håndlangere og "tyskerpiger". Banden startede omkring oktober 1943 med kriminalitet men udviklede sig i løbet af foråret 1944 under lederen Edvard Anker Aage Petersen, kaldet "Den lille Banan", til at udføre terrorhandlinger og såkaldte clearingmord for tyskerne. Bananen blev anset for meget farlig og blev arresteret af dansk politi for drab på en redaktør og en dansk betjent. Tyskerne arbejdede på at få bananen udleveret. Det forhindrede modstandsbevægelsen ved at få ham likvideret.

Politiet baserede deres sigtelse mod Erik på følgende: Erik havde som tidligere nævnt i efteråret 1943 et par venner i Tosca, som ledsagede ham til afhøringen hos politiet. Erik skulle have pralet med at arbejde for tyskerne, hvilket han jo altså ikke gjorde, og bedt den ene af sine venner, Jørgen Christian Simonsen, om "på alle måder" at skaffe "politiske fiduser" til tyskerne. Det lyder som det rene vås, og det blev der da heller ikke noget af. Ikke desto mindre betragtede politiet dette som bevis for, at Erik var stikker for tyskerne.

Politiet havde også fundet et par andre sager på Erik:

- Ifølge en "vag meddelelse" havde Erik i Vordingborg i 1939 pralet med at arbejde for fremmed magt. Der var ingen yderligere oplysninger og ingen kildeangivelse.
- I slutningen af 1943 blev Erik kortvarigt arresteret i Nykøbing Falster²⁵, da han og en kammerat i en sportsforretning forsøgte at købe ammunition til deres 6,35 mm pistoler. Erik blev dog kort efter løsladt, da han havde gyldig våbentilladelse, som han fik i begyndelsen af december til en 6,35 mm Francotte Lüttich pistol.
- I januar 1944 var Erik igen i Nykøbing. Her mødtes han med en kvindelig bekendt, der var i skilsmisseforhandlinger med sin mand. Hun og hendes spædbarn skulle med toget hjem til hendes forældre i Toftlund i Jylland²⁶. Erik fulgtes med kvinden. De overnattede på hvert sit værelse på et hotel i Slagelse, inden de

²⁴ Rigsarkivet, Politiets Efterretningstjeneste, registreret kildemateriale (1945-1950) RK-4.348.

²⁵ Rigsarkivet: Statsadvokaten for Særlige Anliggender, AS-sager for provinsen, sag nr. 19/247

²⁶ Rigsarkivet: Statsadvokaten for Særlige Anliggender, AS-sager for provinsen, sag nr. 67/113

fortsatte med Storebæltsfærgen til Nyborg og videre med tog til Fredericia, hvor deres veje skiltes. Kort efter opdagede kvinden, at der manglede 150 kr. i hendes taske. Ved ankomsten til Toftlund meldte hun det til politiet, der efterlyste Erik for tyveri. Erik var i mellemtiden blevet indsat i Horserød. Politiet forespurgte tyskerne, om Erik var i tysk tjeneste. Normalt svarede tyskerne ikke på sådanne forespørgsler, men i dette tilfælde gjorde de åbenbart en undtagelse, idet tyskerne i et skriftligt svar afviste, at Erik arbejdede for dem. Politiet satte sagen i bero, indtil Erik blev løsladt.

T. P. Nr. _____ Str. J. **Reg. CK**

KØBENHAVNS OPDAGELSESPOLITI Anh. P. Nr. _____

Hovedstationen

Herved:

Anh. d. / 19 Kl. _____

P. Bl. _____

G. R. Kart. _____

Grundlovsforh. d. / 19 _____

Fængslet t. d. / 19 _____

Anholdt _____

Afhøringsstilladelse _____

Døre, aabne / lukkede _____

Forsvarer _____

Rapport

TIRS -dagen den 29 AUGUST 19 44 .

Udf. af: Krimtjt. Brock.

ang.: Erik Verner Petersen
der er Stikker for
Tyskerne.

Under Sagen: Edvard Anker Aage Petersen, der blev anholdt d. 3/5 1944 som sigtet for Drab, Drabsforsøg, Attentater, Indbrud m.m., er det oplyst, at Erik Verner Petersen f.d. 15/12 1918 i København, sidst kendte Bopæl: Firklo- vervej Nr. 13-St hos Forældrene. Færden er Stikker for Tyskerne, idet han under sin i Restau- rant Tosca paa Strøget meget saabenlyst har udtalt og vist, at han arbejdede for Tyskerne, og han har forseg- t at faa de Personer, der senere med Edvard Anker Aage Petersen som Leder udførte grove Forbrydelser, til at arbejde for Tyskerne paa alle Maader.

Han er kendt i Politiets Register som følger:

RR: S-bl. Nr. 40 544. I 1935 har han haft en al. Sag for Tyveri. Ndr. Birk.-I 1943 blev han anholdt af Afd. D til Foranstal- ning for Værnemagten. I 1944 anholdt i Aarhus uden Legitimationskort. Han er f. Tiden efteraagt af Kriminalbetjent Lind- holm, Toftlund, for Tyveri.

Afd. D.: Kendt paa samme Maade som i RR. Petersen erkendte under Afhøring at ha- ve til Gengæld. en væg Meddelelse fra Vordingborg (1939) har han pralet med at være Spion for fr. Magt.

Informationen: Stikker for Dr. Wesche paa Dagmarhus. Petersen har forseg- t at for- maa Jørgen Christian Simonsen, 23.8.25

J. H. N. 55.
L. Wittenberg 1-2-45, 20.25

Politirapport, Københavns Opdagelsespoliti (Rigsarkivet)

Længere nåede politiet ikke i deres efterforskning af Erik, før politiet blev interneret af tyskerne i september 1944. Mange politifolk gik under jorden og begyndte at organisere og indsamle oplysninger om personer i tysk tjeneste, dels for at rydde de værste af vejen med likvideringer, dels for at have dokumentation ved et senere retsopgør. Arbejdet blev ledet af kriminalbetjent Hans Christensen i baglokalet i en butik på H.C. Ørstedesvej 10. Ham kommer vi til at høre mere om senere.

Efteråret 1944: Centralkartoteket samler oplysninger på Erik

Efterforskningen af Erik fortsatte nu i regi af det illegale politi i Centralkartoteket, hvor man med udgangspunkt i politiets "beviser" registrerede følgende oplysninger²⁷:

- Erik var stikker for tyskerne og medlem af Dr. Wäschers "Teknisk Krystallaboratorium". Oplysningerne var alene baseret på afhøringen af Nils Jepsen og altså ikke på politiets og Statsadvokatens mere detaljerede efterforskningsmateriale, hvor det fremgår, at Erik havde en perifer rolle.
- Erik var "muligvis stikker" og ven med Adam Eigil Bjørn Bentzen. Erik er beskrevet som "mørkeblond, 160-162 cm høj, altsaa meget lille, udstaaende blaa Øjne, daarlige Fortænder, stammer, alm. bygget". Anmelderen var en person, der arbejdede på et skrædderi i Jernbanegade 1 lige over for sideindgangen i Dagmarhus. Der var henvisning til registreret kildemateriale K-3.998E. Materialet, der er betegnet "L-sag", hvilket betyder likvideringssag, findes ikke på Rigsarkivet.
- Erik havde tysk våbentilladelse til selvforsvar og blev vurderet meget farlig. Der var ikke anført nogen kilde. Oplysningen om våbentilladelsen var korrekt²⁸. Erik havde fået waffenschein i begyndelsen af december 1943.
- Erik var interneret af tyskerne i Horserød-lejren. Ingen kildeangivelse men oplysningen var korrekt.
- Erik var sporvejsfunktionær og boede på Maglekildevej. Ingen kildeangivelse. Oplysningerne var forkerte.

Den omtalte ven, Adam Eigil Bjørn Bentzen, var født i 1919 i København og gik sandsynligvis på Raadmandsgade Skole sammen med Erik. Bentzen meldte sig ind i DNSAP i 1941. Han kom til det tyske flyvevåben, hvor han blev uddannet som ingeniør ved Weserflug. Han blev udstationeret ved østfronten.

²⁷ Rigsarkivet, Politiets Efterretningstjeneste, Centralkartoteket, Erik Werner Pedersen, 13/12-1918

²⁸ Rigspolitichefen, Politiets Efterretningstjeneste: Waffenscheine (1945-1950) R638 - R639: L - Z

Bjørn Bentzen på østfronten 1943 (Erik Haaest)

I 1944 havde han fået nok og ville gerne hjem til Danmark. Det krævede tilladelse af Adolf Hitler. Bentzen mødte personligt Hitler i Ulveskansen i Preussen og fik tilladelsen. Tilbage i Danmark arbejdede Bentzen med efterforskning af jernbanesabotager i Jylland. I maj 1945 flygtede han til Tyskland, hvor han levede videre under nyt navn²⁹. Han troede, at han var idømt dødsstraf i Danmark. Den kontroversielle journalist Erik Haaest opsporede efter besættelsen Bentzen i Tyskland og forsøgte at få Justitsministeren i Danmark til at oplyse sigtelsen. Det ville justitsministeren ikke.

Efteråret 1944: "Den Lille Gruppe"

Udover modstandsbevægelsens "autoriserede" likvideringsgrupper i Holger Danske og BOPA fandtes fra sensommeren 1944 en uafhængig gruppe, som blev betegnet "Den Lille Likvideringsgruppe" eller blot "Den Lille Gruppe". Udover lederen Vagn Riis Hansen bestod gruppen af Sven Aage Geisler, Ingolf Asbjørn Lyhne, Mogens Anthon Hansen, Jan Christian Jansson, Erik Crone og Helge Bernhard Mogensen, kaldet "fætter", da han var fætter til Mogens Hansen.

Erik Crone var officer men havde søgt ind i modstandsbevægelsen, da han som flere andre officerer ønskede at medvirke aktivt i modstandskampen. Hærens officerer havde under hele besættelsen forholdt sig passivt. Ved ophøret af samarbejdspolitikken i august 1943 udleverede de deres våben til tyskerne. Søværnet derimod valgte at sænke de danske krigsskibe, så de ikke faldt i tyskernes hænder. Crone blev optaget i

²⁹ Erik Haaest: "Gestapomanden".

modstandsbevægelsen, dels sammen med løjtnant Knud Skov m.fl. i Arne Sejrs Studenternes Efterretningstjenestes (SE) Transportgruppe, dels i Vagn Riis Hansens "Den Lille Gruppe".

Svend Aage Geisler
(1921-1968)

Ingolf Asbjørn Lyhne
(1916-2006)

Erik Crone
(1919-1945)

Gruppens og især Geisler og Lyhnes metoder var brutale og havde ved flere lejligheder karakter af rovmord³⁰.

- 8. august 1944 ved 11-tiden, Peter Bangs Vej 74: Lyhne og Jansson foretog et røveri mod Torvehallens grønthandel. Lyhne skød og dræbte grønthandler Regner Schmidt, gik om bag disken og tog hans tegnebog. Lyhne skød hustruen og ramte hende i hånden. Lyhne og Jansson forlod forretningen. Rundt om hjørnet holdt Geisler i en bil og ventede på dem. Det eneste, man havde på grønthandleren, var, at han havde været medlem af DNSAP 1940-1943.
- 19. august 1945 kl. 16:20, Aarhusgade 95: Geisler, Lyhne, Mogens Hansen, Jansson, Helge og Crone ankom i to taxaer og gik ind i frisørsalonen og holdt frisørægtesparret Karlo og Frederikke Schmidt og deres kunder op. Geisler og Lyhne ransagede forretningen. Jansson og Crone forlod forretningen og gik ud til to ventende taxaer. Et par minutter senere skød Lyhne Karlo Schmidt i hovedet og højre arm. Han døde på stedet. Herefter skød han hustruen Frederikke Schmidt med et skud gennem hånden³¹, et i benet og to i ryggen. Hun forblødte af skuddet i benet. Herefter forlod Lyhne, Geisler og Mogens Hansen butikken og kørte væk i de to taxaer. Drabet blev baseret på en diffus formodning om, at manden arbejdede for tyskerne.

³⁰ Peter Øvig Knudsen: "Efter drabet".

³¹ Rigsarkivet, Sundhedsstyrelsen, København. dødsattester.

Aarhusgade 95, Frisørsalonen ved pilen (Københavns Museum)

- 27. august 1944, Nørreskoven ved Farum: Likvidering af en mistænkt stikker, Anker Frants Sørensen kaldet "Søren stikker", som Holger Danskes Flammen og Citronen havde nægtet at likvidere, da de ikke mente, at der var tilstrækkeligt grundlag. Anker Sørensen blev fundet skudt i Nørreskoven syd for Farum. Jan Jansson har siden hævdet³², at han og Crone udførte likvideringen.
- 16. november 1944, restaurant Skandia, hjørnet af Rådhuspladsen og Vesterbrogade: Andreas Lauritz Petersen blev skudt af Lyhne og Geisler.
- 24. november 1944, Gammel Køge Landevej: Direktør Fritz Due Petersen blev skudt i sin bil af Lyhne og Geisler.
- 8. december 1944, hjørnet af Sankt Knuds Vej og Niels Ebbesens Vej på Frederiksberg: Søfyrbøder Heinrich Christiansen likvideret af Lyhne og Geisler. Bag på afdødes frakke var med en sikkerhedsnål påhæftet en seddel med teksten "han arbejdede for tyskerne". I en sagsmappe i Ministeriet for særlige Anliggender anføres, at Christiansen "tilstod", men der er intet oplyst om, hvad han havde tilstået.
- 16. december 1944, hjørnet af Stefansgade og Husumgade: Ella Sustmann Ment blev skudt, måske af Lyhne og Geisler. Hun var enke efter en dansk politibetjent, Robert Sustmann Ment, som var i tysk tjeneste og var blevet likvideret af BOPA den 7. august 1944.
- 20. december 1944, Strandvejen ud for nr. 211: Grosserer Holger Victor Petersen blev skudt. Helge Mogensens bror Knud havde på et tidspunkt omtalt, at Geisler

³² Peter Øvig Knudsen: "Efter drabet".

og Lyhne "skød en eller anden velhaver [...] ude på Strandvejen. [...] De var unødigt brutale over for familierne til de likviderede. De pløkkede folk ned for øjnene af kone og børn". Holger Victor Petersens hustru var født i Tyskland. De havde to børn på hhv. 17 og 18 år.

Efterår 1944: Erik blev hvervet af Erik Crone og blev meddeler for tyskerne

I september 1944 mødtes Erik Werner og Erik Crone igen tilfældigt ude i byen. Crone var netop løsladt i en sag om pengeafpresning, mens sagen blev efterforsket.

Erik Crone (fra bogen "Forræderi på første klasse")

Erik Crone kendte udmærket Erik Werners tyskvenlige indstilling men forsøgte alligevel at rekruttere Erik Werner til at søge ansættelse hos tyskerne og spionere for Crone. Crone lokkede også med, at det kunne give mange penge, men også at han kunne få Erik Werner likvideret, hvis han ikke gjorde det.

Måske ønskede Erik Werner fortsat at få ansættelse hos tyskerne, som han hele tiden havde ønsket men aldrig opnået. På den anden side kan det vel heller ikke helt udelukkes, at han var noget sur over den lange internering i Horserød, og at han derfor måske gerne ville hjælpe Crone. Eller måske begge dele. Eller måske var det pengenes og spændingen, der lokkede.

Uanset så henvendte Erik Werner sig den 4. november 1944 til Gestapo³³. Kriminalsekretär Schierloh fra afdeling IV.3.a (Kontrapionage) optog rapport.

³³ Frihedsmuseet, dansk oversættelse af tyske rapporter over afhøring af Crone, 8E-14948, og fotokopier af Gestapo sagsakter vedr. Erik Crone, 26A-8732.

GEHEIM

- IV 3 a 3562/44 g -

København, den 4. 11. 1944.

1.) V e r m e r a :

Auf dem Referat IV 3 a erscheint ein früherer Gewährsmann des BKS Kopenhagen und meldet folgendes:

"Als ich im Jahre 1941 bei der dänischen Wehrmacht in Næstved diente, lernte ich dort den Hornett

Erik C r o n e

kennen. Mit ihm verkehrte ich seinerzeit lediglich kameradschaftlich und traf ihn nach meiner Entlassung einige Male in Kopenhagen wieder. Im Januar dieses Jahres wurde ich wegen Amtsanmaßung festgenommen und dem Internierungslager überstellt, wo ich Croner nach langer Zeit wiedersah. Soviel ich von ihm selbst erfuhr, befand er sich wegen Herstellung illegaler Schriften in Haft. Ich war damals wie auch heute noch deutschfreundlich eingestellt und habe vor meiner Festnahme über ein Jahr lang bei der Sicherheitspolizei in Kopenhagen -Nagmarhus- als Vertrauensmann für Dr. W ä s c h e , Hauptsturmführer G a u s t und z. r. -Obersekretär S c h i l l e r gearbeitet. Nach meiner Entlassung aus der Haft im Juli dieses Jahres ging meine Absicht dahin, die alten Beziehungen zur Deutschen Sicherheitspolizei in Kopenhagen wieder aufzunehmen, um im früheren Sinne für deutsche Interessen weiterzuarbeiten. Ich setzte mich daher mit dem z. Zt. im Shellhaus als Dolmetscher beschäftigten Landsmann Björn B e n t z e n in Verbindung und bat ihn diesbezüglich für mich zu sorgen. Bentzen habe ich in letzter Zeit nicht antreffen können, weil er nach Ausserhalb dienstlich unterwegs ist. Ich bitte darum, dass ich als v-mann oder Dolmetscher wieder bei der Sicherheitspolizei angestellt werde. Ich bin Sportlehrer, aber z. Zt. ohne Beschäftigung. Bemerken möchte ich, dass ich nicht ausschliesslich meiner gewünschten Tätigkeit wegen zum Shellhaus komme, sondern hauptsächlich deshalb, weil ich eine wichtige Meldung machen möchte. Ende September 1944 hielt ich mich als Gast in dem Lokal: Rannessance-Bar im Pallsthôtel, Badhausplatz auf und

Rapport fra Gestapo afdeling IV.3.a. (Friedhofsmuseet)

Erik oplyste om sin baggrund, at han havde arbejdet for Dr. Wäsche, og at han var rekrutteret af Erik Crone for at skaffe følgende oplysninger:

- "Indhentning af oplysninger om hemmelige tyske våben og disses enkelte dele.
- Oplysninger om fabrikernes antal og størrelse såvel som størrelsen af våbenfabrikkerne og deres personel.
- Fremskaffelse af kortskitser og oplysninger om V1 [raket]baser o.lign.
- Indsamling af alle oplysninger af interesse, som personer hos tyskerne sidder inde med."

Det lyder fantasifuldt men også urealistisk, at Erik skulle kunne indhente det, der vel bedst kan betegnes som militærstrategiske oplysninger, hos det tyske sikkerhedspoliti.

Erik fortalte også, at Crone hævdede at have forbindelse med en engelsk faldskærmsagent, og at han, Crone, havde agenter i alle tyske tjenester. Crone var glad for at høre, at Erik havde fået ansættelse i Shellhuset. Man må gå ud fra, at Crone var klar over, at Erik som meddeler også blev nødt til at give tyskerne oplysninger.

Nogle dage senere mødte Erik Werner igen op i Shellhuset og fortalte, at Crone havde udtænkt en plan om at befri Mogens Fog, der var arresteret af tyskerne kort forinden. Erik Werner oplyste også Crones adresse, men den viste sig at være forkert. Hvorfor? Var det en fejl, eller var de enige om at skærme Crone mod anholdelse? Og hvorfor i øvrigt denne interesse for Mogens Fog, der jo var kommunist, som både officererne (Crone) og nazisterne (Erik Werner) jo gjorde alt for at bekæmpe?

Tyskerne var da også mest interesserede i den engelske officer og navnene på de tyske medarbejdere i Crones tjeneste.

På et tidspunkt i løbet af november fortalte Erik Werner Erik Crone, at tyskerne opbevarede store pengebeløb i "Feltkasse København", som holdt til i Hotel Cosmopolite på Kongens Nytorv og kun blev bevogtet af en enkelt soldat³⁴. Crone, Knud Skov og Erik Westenholz Kiær overvejede at stjæle pengene men nåede ikke så langt. Intet tyder på, at tyskerne var klar over, at Erik Werner havde givet denne oplysning til modstandsfolkene. Det er i øvrigt heller ikke sikkert, at oplysningen var sand.

Westenholz har senere oplyst, "At arbejdet i modstandsbevægelsen også har medført kontakt med enkelte tyskere, skal ikke benægtes - men altid dækket af tredjemand - i reglen Crone". Det er lidt uklart, hvad der egentlig ligger i dette udsagn.

Den 25. november 1944 blev Knud Skov likvideret og Erik Crone såret ved Skovriderkroen. Folk fra Holger Danske udførte likvideringen, der var beordret af hærens ledelse i "Den Lille Generalstab". Forud var gået måneder, hvor hærens folk og modstandsbevægelsens folk var uenige om, hvordan store våbenleverancer, især 3.000 maskinpistoler fra Sverige, skulle fordeles. Hærens folk mente, at våbnene skulle til hæren og først anvendes i den forventede slutkamp med de tyske tropper og eventuelt Sovjetunionen, hvis det endte med, at russerne befriede Danmark. Modstandsbevægelsen derimod mente, at de skulle have våbnene med det samme, da de konstant manglede våben i deres daglige kamp mod tyskerne. Frihedsrådet havde bestemt en fordelingsnøgle, men den blev ikke overholdt, og der var stor mistillid mellem de militære og civile modstandsgrupper. Undervejs forsøgte Crone og Skov at "stjæle" et parti våben til modstandsbevægelsen, som altså endte med, at Skov blev likvideret.

³⁴ Uddrag af dokument af Erik Westenholz Kiær, oprindelse og datering ukendt. Modtaget af Dines Bogø.

Erik Crone blev indlagt på Bispebjerg Hospital, hvor Erik Werner besøgte ham. Til tyskerne forklarede Erik Werner senere, at han her fik ordre fra Crone til at opsøge den engelske faldskærmsagent på et hotel i Odense, og at han efterfølgende havde udført ordren.

Erik Werner skaffede med tyskernes vidende et par gange lister over de indsatte i Shellhusets fængsel, som oversygeplejerske Signe Højlund Mogensen på Bispebjerg Hospital skulle bruge til at få indsmuglet pakker med forskellige fornødenheder. Erik skaffede også, tilsyneladende uden tyskernes vidende, en tegning af en fabrik på Erik Bøghs Alle i Søborg, muligvis til sabotageformål. Crone vurderede dog senere tegningen uanvendelig.

Efter ønske fra Crone smuglede Erik Werner med tyskernes vidende en kodet seddel med en bestemt tekst ind til admiral Hammerich, der var fængslet i Shellhuset. Sedlens tekst gav ingen mening og sagde hverken Hammerich, tyskerne eller Erik noget.

Sidst i november blev Erik ansat som meddeler, "Vertrauensmann", og udstyret med tysk legitimationskort som tolk, dæksnavnet "Gottfried" og et honorar på 500 kr. Tyskerne beordrede Erik til at opretholde forbindelsen med Crone med det sigte at pågribe den engelske faldskærmsagent.

I første halvdel af december bragte Erik Werner efter Crones ønske en hilsen til en Obersturmführer Eitel i Shellhuset fra en student Kay Mortensen, der skulle have været arresteret af tyskerne ved en tidligere lejlighed for at forsøge at etablere kontakt mellem Eitel og Frihedsrådet. Tyskerne undersøgte sagen og fandt, at der ikke fandtes en Kay Mortensen i deres kartotek, og at Eitel ikke havde nogen kontakt med Frihedsrådet.

Den 19. december aflagde Erik Werner igen rapport til tyskerne. Han oplyste bl.a. navnene på to tyskere i Crones tjeneste, Bier og Lippert. Ved samme lejlighed sagde Erik Werner, at befrielsesforsøget af Mogens Fog var planlagt til den 22. december kl. 15-17. Det viste sig senere, at forsøget var planlagt til den 20. december om eftermiddagen. Hvorfor oplyste Erik Werner så en senere dato til tyskerne, der jo i så fald ville være uforberedte, når befrielsen skete? Var det en fejl? For hvis det ikke var en fejl, så måtte det vel være bevidst? Og altså vildledning. Erik skaffede samtidig, så vidt vides uden tyskernes vidende, en falsk løsladelsesordre lydende på Mogens Fog, som han afleverede på et møde med Crone, Signe Mogensen og en tysk tolk fra Horserød, Peter Helmer Petersen. Sidstnævnte mente, at den falske løsladelsesordre ville blive afsløret i vagten. Befrielsesforsøget blev aldrig gennemført.

På intet tidspunkt fortalte Erik Werner tyskerne, at Erik Crone havde deltaget i nedskydningen af frisørægteparret i Aarhusgade i august, eller at Crone stod for illegale

våbentransporter sammen med bl.a. Knud Skov, Peter Fyhn, Erik Westenholz Kiær og Helge Mogensen.

December 1944: Erik blev forvekslet med HIPO-chefen Erik V. Petersen

Efterhånden var Erik Crone en af de sidste, der var tilbage i SE Transportgruppe. Han frygtede, måske med rette, at være efterstræbt af Den Lille Generalstab, eftersom det ikke lykkedes dem at likvidere ham ved Skovriderkroen. Han planlagde at flygte til Sverige den 21. december.

Crone havde tilsyneladende kort forinden planlagt et møde med Erik Werner på Café Buris på Nørrevold. Et par af Crones venner, muligvis Signe Mogensen og Westenholz, frarådede ham at mødes med "den berømte stikker Erik V."

Erik V. Pedersen (illegalpresse.dk)

På dette tidspunkt var der udstedt likvideringsordre på Erik V. Petersen, der var tidligere politibetjent og nu chef for Schalburgkorpsets Efterretningstjeneste (ET) og det tyske hjælpepoliti, Hilfspolizei (HIPO). Udover at lede de frygtede HIPO'er var han også begyndt

at planlægge opbygningen af væbnede grupper ("ventegrupper" eller "varulve"), som kunne optage kampen, efter at Danmark var blevet befriet. I arbejdet, som bl.a. omfattede træning i efterretningsvirksomhed i Tyskland, indkøb af våben og etablering af nedgravede våbendepoter, indgik nogle af de mest hårdkogte medlemmer af Peter-gruppen: Henning Emil Brøndum, Ib Nedermark Hansen og Kaj Bothildsen Nielsen. Alle tre blev efter befrielsen med i alt 127 drab på samvittigheden dødsdømt og henrettet den 9. maj 1947.

Der opstod tilsyneladende en opfattelse i Crones omgangskreds, at hans kontakt i Shellhuset, Erik W. Pedersen, var identisk med den farlige Erik V. Petersen.

21. december 1944: Erik Crone arresteret

Samtidig havde Erik Crone gennem nogen tid arbejdet sammen med Jørgen Lorenzen om at skaffe våben. Hvad Crone ikke vidste, var at Lorenzen, der tidligere havde været i kontakt med Den Lille Gruppe, nu var agent for Gestapos afdeling IV.2.a (Sabotagebekæmpelse). Crone mødtes på Café Intime med Lorenzen og dennes elskerinde Anna Lund, mens en HIPO-mand, Helge Kemner, lyttede med ved et nabobord.

Jørgen Lorenzen
(1915-1949)

Anna Lund Lorenzen
(1913-2007)

Erik Helge Kemner
(1914-?)

Dagen efter, den 21. december omkring kl. 16:45, blev Erik Crone arresteret i en sporvogn på Stormbroen (eller Tietgensgadebroen), da han skulle møde Anna Lund, og ført til Politigården. Herfra blev han overført til Shellhuset og afhørt af kriminalassistent Anton Thomer. I afhøringen erkendte Crone meddelagtighed i drabet på frisørægteparret og oplyste navne på de øvrige deltagere: Geisler, Lyhne, Jansson, Mogens Hansen og Helge Mogensen.

Festnahmebericht.

Am 22. 12. 1944 wurde der dem. Staatsangehörige, Kontorist, Erik C r o n e, geb. 23. 5. 1917 in Aarhus, wohnh: København, Strandboulevarden 23, vor der Hipo, wegen Mord - verdachts festgenommen.

Crone, der dem Shellhaus zugefahren war, gab in der vorläufigen Vernehmung zu, dass er sich an dem Mord gegen das Ehepaar S m i d t, wohnh: København, Aarhusgade, beteiligt hat. Als Mittäter gab er folgende Personen an:

G e i s s l e r, Iveni (angeblich in Schäften)

L y h n e, Ingolf " " "

H a n s e n, Mogens " " "

H e l g e " " "

und Jan J a n s s o n

weicher festgenommen werden konnte.

Aufnahmebefehl u. Durchsuchungsprotokoll liegen an.

Crone wird zur Sache noch eingehend vernommen werden.

Thorm
Krim.-AA.

Gestapo IV-2.a "Festnahmebericht" (anholdelsesforhør) af 22. december 1944

Derudover oplyste han navne og adresser på en række personer, Vagn Riis Hansen, Bryde Nielsen, frk. Jakobsen, speditør Hansen, Geisler, Lyhne, Jansson, Helge Mogensen, Gutte Lyngberg Jensen, Erik Werner Pedersen, Knud Skou, Erik Møller, oversygeplejerske Signe Højlund Mogensen, som Crone havde en "intim illegal" relation til og som boede på Tagensvej 196 B, ambulancechauffør Jørgen Knudsen, Ellen "Thora" Clausen, journalist Chantelou, "maleren" [formentlig Anker Landberg], Kjeld Johansen, Henrik Olsen, overfaktor Rasmussen, Erik [Westenholz] Kiær og "Stille-A" [uidentificeret]. Kun få af disse blev senere arresteret.

En af dem var Jan Jansson, som blev arresteret kl. 1 natten til den 22. december. På et tidspunkt blev Crone og Jansson afhørt samtidig om navnet på Erik Werners kæreste, som de mente hed Else Aarslef eller Alleslev. Afhøreren var "R. Hansen", som formentligt var den berygtede Rasmus Ib Birkedal Hansen.

Afhøringen af Crone sluttede kl. 04:45 den efterfølgende morgen, hvorefter han blev ført tilbage til Politigården og indsat i Politifængslet og efterfølgende overført til Vestre Fængsel. To dage senere talte han sammen med Jansson på toilettet i Vestre Fængsel, hvor de talte om Kemner, som de begge fandt provokerende³⁵.

I midten af januar 1945 gik det op for tyskernes afdeling IV.3.a., at Erik Crone var arresteret af afd. IV.2.a. i december. Afd. 3.a. fik mulighed for at afhøre Crone og foreholdt ham Erik Werners rapportering. Crone indrømmede, at den engelske faldskærmsagent var pure opspind for at imponere Erik Werner, og at han, Crone, i øvrigt generelt var utilfreds med Erik Werners indsats, som ikke havde givet noget af værdi. Herefter blev Erik Werner afhørt. Han erkendte, at hans møde med den engelske faldskærmsofficer var det pure opspind. Han havde fundet på det for at kunne fortælle noget spændende. Schierloh skrev et kort notat, der konkluderede, at Gottfrieds oplysninger bortset fra faldskærmsofficeren og de navngivne tyskerne i Crones tjeneste, som man havde efterforsket men ikke fundet noget på, stort set var korrekte. Schierloh bagatelliserede dermed tilsyneladende Erik Werners værdiløse og vildledende oplysninger, måske fordi han, Schierloh, vel ønskede at dække over fiaskoen for ikke at risikere repressalier eller forflytning til et værre sted end København.

Januar 1945: Kontakt med Signe Mogensen

Efter anholdelsen af Erik Crone blev Erik i begyndelsen af januar kontaktet af en anden person fra modstandsbevægelsen. Meget tyder på, at det var Signe Mogensen, som Erik herefter mødtes med. Han havde i januar fået besked af tyskerne om at opretholde forbindelsen til hende, men ifølge tyskernes instruks skulle hun *ikke* anholdes. Ikke desto mindre blev Signe Mogensen og Erik arresteret af Gestapo den 30. januar 1945.

³⁵ Rigsarkivet, Roskilde Kriminalret: Dombog for straffe- og politisager (1919-1962) III.e-15: 1945 10 9 - 1947 6 10 , nr. 425.

Februar 1945: Erik Crone henrettet

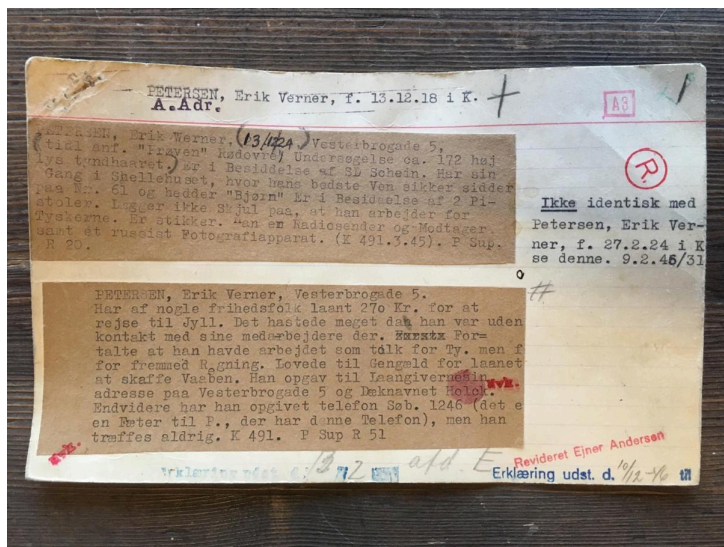
Det er ikke klart, hvad Erik foretog sig efter at være blevet løsladt i begyndelsen af februar.

I slutningen af februar gennemførte tyskerne nogle henrettelser. Erik Crone var en af dem, der blev udpeget. Der blev gennemført en kort proces, hvor Crone blev sigtet og dømt til døden for medvirken til drab, væbnet røveri og tyveri af en skrivemaskine. Der var intet om våbentransporterne. Og ingen af "Gottfrieds" oplysninger indgik i sagen. Crone blev henrettet den 28. februar sammen med 9 andre.

Marts 1945

Henrettelserne blev omtalt i aviserne og kan vel næsten ikke undgå at have påvirket Erik. Overfor sin kæreste, Ellen, som han havde kendt i flere år men først var begyndt at komme sammen omkring nytår 1945, sagde han nu, at han arbejdede illegalt. Ikke for tyskerne men illegalt³⁷.

Ifølge en kilde lånte Erik 270 kr. af nogle "frihedsfolk" for at kunne rejse til sine "medarbejdere" i Jylland og lovede til gengæld for lånet at skaffe våben. Han var i besiddelse af en radiosender og en modtager, to pistoler og et russisk fotografiapparat³⁸.

Centralkartotekskort (Rigsarkivet)

³⁷ Rigsarkivet, Mødrehjælpen i København: Faderskabssager (med og uden adoption) (01.04.1945-30.04.1962) 240: 1945 10238 - 10457, sag 10386.

³⁸ Rigsarkivet, Politiets Efterretningstjeneste, Centralkartoteket.

Disse konkrete oplysninger har det desværre ikke været muligt at efterforske yderligere, da det tilhørende registrerede kildemateriale K-491³⁹ ifølge en lille indlægsseddel blev udtaget af "HC", Hans Christensen, den 8. februar. Årstallet er ikke oplyst. Kildematerialets betegnelse "491.3.45" kunne tyde på, at oplysningerne var fra marts 1945.

KILDEMATERIALE

mrk.: 491

Vedr.: Erik V. Petersen

Udtaget den 8/2 194

til: Falsk HC

Underskrift.

6831

Kildemateriale K-491 (Rigsarkivet)

(Samme kilde oplyste i øvrigt, at Erik havde været på Statens ungdomsinstitution "Prøven" i Rødovre. I stambog for "Prøven" er Erik beskrevet⁴⁰ som ca. 172 cm høj, tyndhåret, lys blond, smalt ansigt, underbid og "Bleg-fedt, maabende udtryk" og et ar over venstre øje. Det er tydeligt, at der er tale om en anden. Denne Erik Verner Petersen var født i Rødovre i 1924. Han stak af fra "Prøven", meldte sig til Waffen SS og opholdt sig i DNSAP ungdomslejr i Vilvorde. Han blev arresteret og indsat i Statsfængslet i Nyborg, hvorfra han flygtede i januar 1944.)

En dag fik Signe Mogensen besøg i Vestre Fængsel af manden, som hun mente var stikker. Besøget i fængslet må have været i marts, da Signe Mogensen den første tid i fængslet led af en svær kolik⁴¹. Manden kom med blomster og kiks og var meget interesseret i at give besked ud til gruppens øvrige medlemmer⁴². Hun sagde, at hun ikke kendte deres adresser. Han sagde, at han var kommet ind på et falsk passerkort og havde ordnet det sådan, at hun kunne gå med ud. Hun afslog, da hun frygtede at blive skudt "under flugtforsøg". Han var ikke "ufarlig" for hende. Han vidste en del og havde bl.a. lånt et kamera af hende, som indeholdt 38 film (fotos?) af tyske fæstningsværker i Jylland. Mon det var det russiske kamera, som Erik ifølge kilden var i besiddelse af?

³⁹ Rigsarkivet, Politiets Efterretningstjeneste, registreret kildemateriale K-491.

⁴⁰ Rigsarkivet, Stambog for Statens Ungdomsinstitution Espevang, Rødovre.

⁴¹ Frihedsmuseet, fotokopier af Politihistorisk Selskabs materiale til belysning to sygeplejerskes arbejde, arkiv nr. 07B-26.024.

⁴² Kate Fleron: "Kvinder i modstandskampen"

Ved et senere forhør hos Gestapo nævnte hun, at hun vidste, at manden var stikker. Det kendte de ikke noget til.

Signe Mogensen nævnte på intet tidspunkt mandens navn, hvilket er bemærkelsesværdigt. Men alt taler for, at det var Erik. Om manden vitterlig ønskede at få hende befriet, eller om det var en fælde, kan ikke siges. Men hvilken interesse skulle tyskerne have i at sætte en fælde op for at skyde hende ud for Vestre Fængsel?

Geisler og Lyhne

Hvis de "frihedsfolk", som Erik lånte penge af, var fra "Den Lille Gruppe", kan der næsten kun være tale om Geisler og Lyhne. Riis Hansen og Mogens Hansen var i Sverige. Crone var henrettet. Jansson og Signe Mogensen var i fængsel.

Geisler og Lyhne havde også været i Sverige fra kort før jul 1944 til slutningen af januar 1945. Her havde de deltaget i planlægningen af likvideringen af Jane Horney Granberg. Begge pralede senere af at have skudt hende.

Natten mellem 19. og 20. januar 1945 blev svenske Jane Horney Granberg, der var mistænkt for også at arbejde for tyskerne, lokket ombord på en kutter, sejlet ud i internationalt farvand og likvideret med to skud i nakken. Herefter blev liget lagt i en presenning, omviklet med jernkæder og sænket i havet. Det var næstkommanderende i Studenternes Efterretningstjeneste, Hjalmer Ravnbo, der måtte udføre drabet, da lederen Arne Sejr var sygemeldt. På båden var skipperen Edvard Lyse, en matros Erik Petersen, Jane Granberg, Hjalmar Ravnbo og Bodil Frederiksen⁴³. Men altså hverken Geisler eller Lyhne, selvom de begge senere påstod det.

Jane Horney Granberg
(1918-1945)

Hjalmar Ravnbo
(1921-2005)

Edvard Lyse
(1915-?)

Bodil Frederiksen
(1922-1963)

⁴³ Erik Nørgaard: "Jane Horney Granberg".

Efter hjemkomsten fra Sverige arbejdede Geisler og Lyhne videre med deres kriminelle aktiviteter, hvor de udgav sig for at repræsentere Frihedsbevægelsen ved et meget langvarigt røveri af en slagtermester fra Jylland, der var i København på hotel Savoy for at veksle store pengebeløb til guld.

I begyndelsen af 1945 havde Studenternes Efterretningstjenestes illegale blad nr. 135 ellers bragt denne meddelelse fra Frihedsrådet:

“Danmarks Frihedsråd ønsker i anledning af de verserende rygter om, at det er Frihedsbevægelsens styrker, der foretager de mange overfald og røverier, at udtale, at frihedskampen selvfølgelig ikke finansieres af ran og røverier, at der indenfor de væbnede styrker håndhæves en meget streng disciplin, samt endelig at ethvert forsøg på at anvende de udleverede våben til andre formål end modstandskampen vil medføre øjeblikkelig fratagelse af våben samt udstødelse af modstandsbevægelsens rækker.”

I februar 1945 bragte bladet endnu et budskab fra Frihedsrådet:

“Så meget desto mere beklageligt er det, at frihedsbevægelsen i den sidste tid har konstateret to tilfælde af røveri, foretaget af organiserede medlemmer af modstandsgrupperne. Hvad enten det sker af misforstået patriotisme eller i privat berigelseshensigt, er sådanne handlinger absolut uforenelige med deltagelse i frihedsbevægelsen, og der vil blive taget hurtigt og skånselsløst fat i sådanne tilfælde. Gerningsmændene til sådanne røverier vil omgående blive skudt.

Det vil ikke være nogen formildende omstændighed, at de pågældende eventuelt har foretaget røveriet til fordel for frihedsbevægelsen. For det første kan vi ikke anvende den slags metoder, og for det andet har vi modtaget så mange og store frivillige bidrag, at vore grupper aldrig behøver at savne penge til den nødvendige frihedskamp.”

Denne alvorlige formaning og trusler om at blive skudt, hvis man i Frihedsrådets navn begik røverier, rørte tilsyneladende hverken Geisler eller Lyhne. De havde hver især også fundet andre at arbejde sammen med. Geisler var involveret med en bande under ledelse af politibetjent Poul Fabricius⁴⁴. I banden, som foretog røverier, plyndringer og pengeafpresning i Frihedsbevægelsens navn, indgik bl.a. en Louis Holck Petersen, der blev skudt den 5. marts i porten Aaboulevarden 55. Ved et sært sammentræf boede Louis Holck-Petersen i Reventlowsgade 28, 4. og altså på etagen over Teknisk Krystallaboratorium.

⁴⁴ Arbejdermuseet, DKP og frihedskampen, bind 31, Likvideringer og lign.

Lyhne arbejdede bl.a. med Jens Kristian Dundals bande⁴⁵. Dundal havde arbejdet for tyskerne men havde skiftet til modstandsbevægelsen, hvor hans gruppe foretog røverier og likvideringer. Lyhne, der udgav sig for at være fra Secret Service, fortalte Dundal, at Lyhnes fra højeste sted havde fået at vide, at de kunne se stort på Frihedsrådets officielle forbud mod røverier.

Marts 1945: Erik gik “under jorden”

Da Signe Mogensen i fængslet afviste Erik, må han være blevet bange for, hvad det kunne medføre. Samtidig var HIPO-chefen Erik V. Petersen endnu ikke likvideret. Kort efter blev Shellhuset bombet, hvorefter modstandsbevægelsen kunne være kommet i besiddelse af papirer, der afslørede Erik. Han skjulte sig derfor på sin søster Gerda Sørensens værelse på et pensionat på Edisonsvej 12.

Min far husker, at han engang besøgte “morbror Erik” og en person som familien kaldte “frk. Werner” i opgangen ved siden af elektricitetsværket på Edisonsvej. Det svarer til nr. 12. Min far, der var 14 år, husker ikke, hvorfor han var sendt derhen, om han skulle aflevere eller hente noget, eller hvordan han var kommet frem og tilbage til Vanløse. Erik var sammen med sin kæreste Ellen, som han var meget glad for.

Sidst i marts fik eller tog Erik dæknavnet Erik Holck Pedersen og dækadresse hos sin fætter Knud Alleslev i Søborg og på frk. Cathrine Jensens pensionat i Hotel Terminus på Vesterbrogade 5, hvor Eriks bror Ernst opholdt sig, når han var på besøg i København. Hvorfor Erik valgte samme mellemnavn som Louis Holck-Petersen, er ikke til at sige.

Hotel Terminus set fra Hovedbanegården

⁴⁵ Peter Øvig Knudsen: “Efter drabet”.

På dette tidspunkt blev Erik også registreret i "Stockholmslisten", som var den danske militære efterretningstjenestes liste indeholdende "navne på 6.338 personer, som havde været i Tysk Krigstjeneste, Waffen SS, Frikorps Danmark, Regiment Danmark osv. samt div. Vagtkorps, Stikkere, større Værnemagere og ledende Partimedlemmer fra DNSAP." Af listen fremgik, at Erik "30-11-44 Rpt. Stikker, ansat i Gestapo", og der blev henvist til Niels Gunner Faarup Jepsen og Erik Peters⁴⁶.

31. marts - 6. april 1945: Indlagt på Bispebjerg Hospital

I dagene 31. marts - 6. april var Erik indlagt på Bispebjerg Hospital. Afdelingen blev telefonisk advaret imod ham⁴⁷. Han blev dog hverken taget eller likvideret, mens han var på hospitalet.

født 13/12. 1918 Alder 26. år Fødested København		Afd. F. Bispebjerg Hospital		Sol 54. Afsnit 3. Stue 20-6	J. Nr. 1151/1945
Efternavn Holck Pedersen		Fornavn Erik.		Tidligere Navn	Blodtype
Gift Ugift Enke Sep.	Stilling Ingenrigt	Bopæl Firkiløvej 13. N.V.		Tlf. Brostrup 40 41 Rindsholm.	
I Indl. af J. Jørgensen i Dage Adr. Rindsholmvej 122 for 813 f. Rindsholmvej. Indl. 31/3. 1945 Kl. 16.45 Udskr. 6/4. 1945 Kl. 21. Ialt 7 Dage Journal ved Thieleba.		II Indl. af Adr. for Indl. 1. 19 Kl. Udskr. 1. 19 Kl. Ialt Dage Journal ved		III	
Diagnose Abscessus region pubis Condylo-mata		Operation d. 4/4-45 Incision abscess. reg. pubis Operator 1/4 R. S.			
Bemærkninger		Anæstesi 50% - 40% chloroform (B. Lind)			
Efterundersøgelse Medepaalning		Lægebrev afsendt 2/4. 45			
Udfyldes af Arkiver	Fødselsdag 13/12	Efternavn Petersen	Fornavn Erik Holck		

Patientjournal Erik Holck Pedersen (Københavns Stadsarkiv)

⁴⁶ Stockholmslisten 28. marts 1945.

⁴⁷ Rigsarkivet, Rigspolitichefen, Politiets Efterretningstjeneste: Kildemateriale fra D.S.O (1945-1950) R613:

Han havde travlt med at blive udskrevet, fordi han den 8. april skulle til sin nevø Christians konfirmation i Vanløse. På familiefotoet, der i mange år var det eneste kendte af Erik, står han yderst til højre, henslængt og med en cigar i hånden. Erik havde en tydelig forbindelse på højre bryst. Han fortalte, at han havde været indlagt på hospitalet pga. et skudsår i brystet.

Konfirmation 8. april 1945, Erik ses helt til højre (privatfoto)

Patientjournalen viste dog en noget anden årsag. Han var blevet indlagt og opereret for "Abscessus region pubis" - en byld i lysken. Men det lød nok ikke så spændende som et skudsår.

April 1945: Gestapo forhørsrapporter

Efter bombardementet af Shellhuset havde modstandsbevægelsen taget nogle dokumenter, der havde overlevet branden. Informations Carl Næsh-Hendriksen gav dokumenterne til translatør Børge Gunnar Johansen, der "kort før befrielsesbudskabet" oversatte Erik Crones "domsdokumenter".⁴⁸ Det antages at være den 13-siders,

⁴⁸ Frihedsmuseet, Børge Johansen, Beretning om deltagelse i illegalt arbejde med udgangspunkt i Falcks Redningskorps, bl.a. med tilknytning til Holger Danske. Primært i København, men med udløbere til bl.a. Slagelse. Fotokopi. 07B-13274-1

indbundne, maskinskrevne oversættelse, som findes på Frihedsmuseets arkiv⁴⁹. Rapporten omtaler bl.a. Erik Crones forklaring om Geisler og Lyhnes mange drab. "Gottfried" nævnes ikke.

Der foreligger også en håndskrevet kopi af denne rapport, som med stor sandsynlighed er afskrevet ved en senere lejlighed af Hans Christensen. På denne afskrift står på sidste side: "Almgård! Tak for alt godt. De bedste hilsener fra Lyhne."

Nogen må altså have vist Lyhne den oversatte rapport. Bemærkelsesværdigt er det, at Lyhne skrev Almgård med "å", som først blev indført i april 1948. Enten kunne Almgård derfor være svensk, eller også blev afskriften foretaget efter 1948. Der findes en Helge Almgaard, der kortvarigt indgik i modstandsbevægelsen i befrielsesdagene.

Den anklagede i dømt til Døden.
Dammen blev skudt den 29-2-1945.
Rettens mit anarist mælig tilføjende
sagen pænes kort.
Sik afd. 1V3a.

sign. Christensen
NB. Lignet var en kyst Pallidat, som anlyde for
dødsen, og blev skudt sammen med Crones af Lyhnen.

Almgård!
Tak for alt godt, de bedste
Hilsener fra
Lyhne.

1218 København K., den 18. September 1969
VARIA J. nr. 193-1.
Ref. KMO/BÅa - JHV.

RIGSARKIVET
Rigsarkivet

Hr. Kriminalkommissær
Hans Christensen,
Frederikssundsvej 171³,
2700 Brynshøj.

Materialet bør
deponeres i
int. fo. 251 - 1. et.
primærskol. info.
materiel. 1944-45.
3/9-77. f.e.

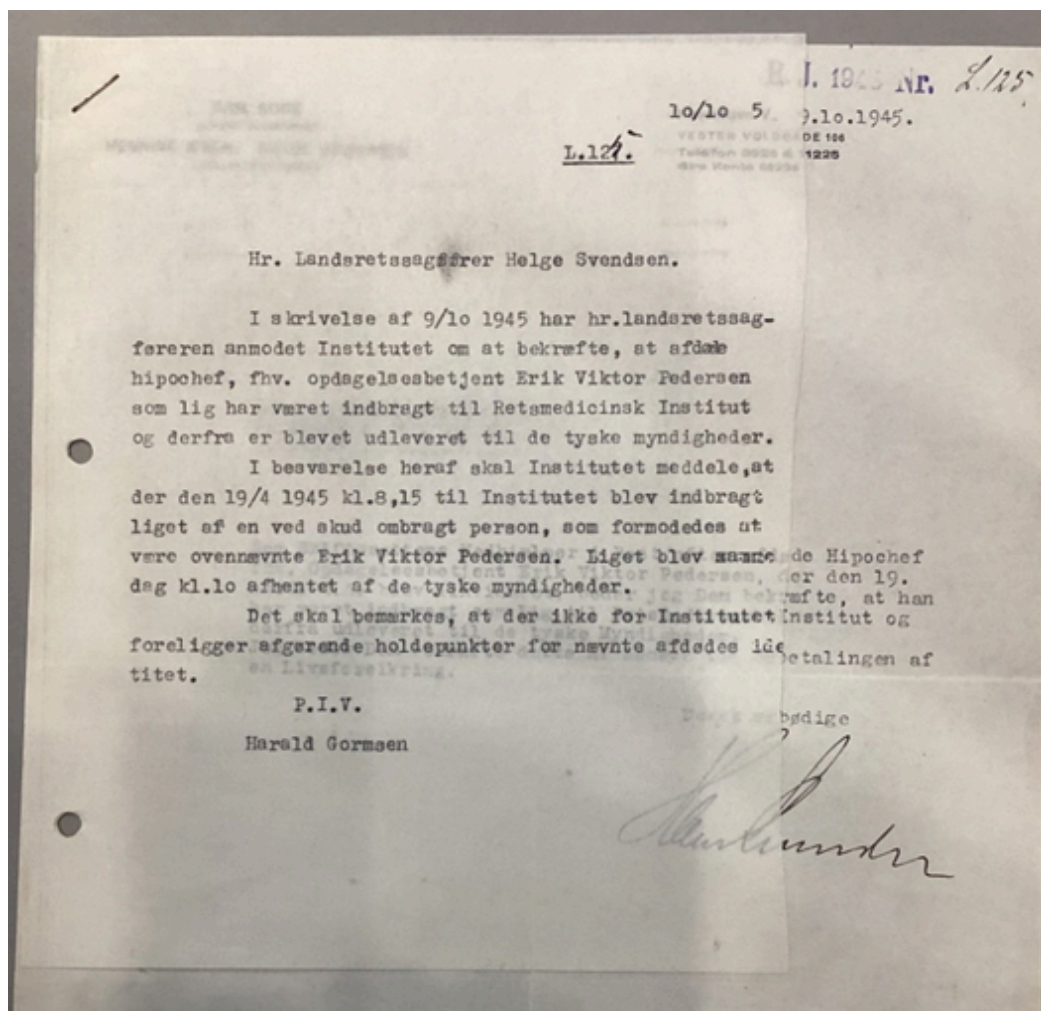
Tak for samtalen og for de afleverede "Moddelelser"
1944-45. De udgør et verdifuldt supplement til arkivets

Afskrift af rapporten med Lyhnes mystiske hilsen. Til højre: Hans Christensens håndskrift (Frihedsmuseet)

I midten af april lykkedes det endelig for Holger Danske at få ram på den berygtede HIPO-chef Erik V. Petersen. Liget blev indbragt til Retsmedicinsk Institut, men tyskerne afhentede liget så hurtigt, at det ikke nåede at blive formelt identificeret⁵⁰. Man kunne derfor godt forestille sig, at flere i modstandsbevægelsen og måske også Den Lille Gruppe fortsat kunne tro, at den farlige Erik V. fortsat var i live og identisk med Erik Werner.

⁴⁹ Frihedsmuseet, Børge Johansen, Diverse dokumenter vedr. Erik Crone, 08E-14952-1

⁵⁰ Københavns Universitet, Retsmedicinsk Institut: Administrationssager (1944-1945) 17: 1944 - 1945

Liget af Erik Victor Petersen blev ikke identificeret (Rigsarkivet)

Maj 1945: "Den Lille Gruppe" mødtes til "fætters" begravelse

I begyndelsen af maj blev Helge "fætter" Mogensen skudt af tyskerne under flugtforsøg ved Svanemøllen ud for Nordisk Kaffekompagni. Han blev bisat 5. maj på Hillerød Kirkegård. Fætters nære ven, statsadvokat Volmer Nissen, deltog sammen med andre fra Den Lille Gruppe⁵¹, med sikkerhed Geisler og formentlig også Lyhne og Mogens Hansen. Samme dag blev Jan Jansson og Signe Mogensen løsladt i Frøslev og rejste til København efter hhv. 4 og 3 måneder i Vestre Fængsel.

⁵¹ Volmer Nissen: "I sagens interesse"

Helge Bernhardt "fætter" Mogensen (1915-1945)

Politiadvokat Volmer Nissen kendte udmærket Sven Aage Geisler, som han mødte første gang sidst i 1943: *"Geisler var en meget charmerende slyngel. Han var en kolossalt flot fyr, stor, elegant klædt, beleven. [...] Jeg må indrømme, at han charmerede mig, og det har han nok i det hele taget haft let ved, både når det gjaldt damer og herrer."*⁵²

Volmer Nissen kendte også Geislers aktiviteter. *"Efterhånden fik vi en del sager om røveri og den slags på både ham og Lyhne."* Helge Mogensen fortalte Nissen, at Helge Mogensens bror Knud *"var bestemt ikke begejstret for de to [Geisler og Lyhne]. Han fortalte mig om en eller anden velhaver, de skød ude på Strandvejen. Knud syntes, at de var unødigt brutale over for familierne til de likviderede. De pløkkede folk ned for øjnene af kone og børn. Selv om en mand skulle skydes, kunne man gøre det mere eller mindre hensynsfuldt, men Geisler havde ikke tid til fine fornemmelser. Når man har skudt tilstrækkeligt mange, mister man respekten for menneskeliv."*

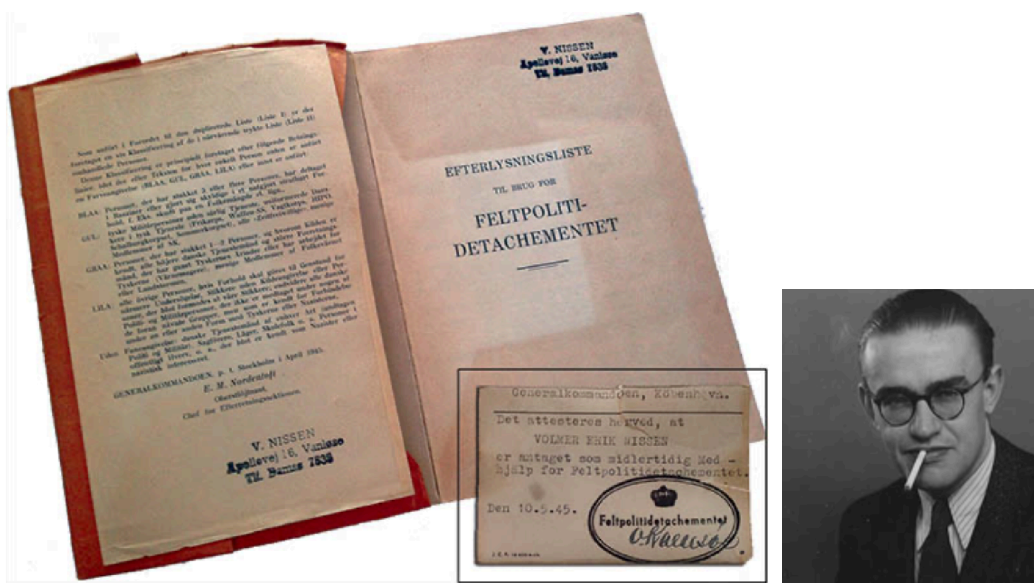
Det forfærdelige er, at efterhånden blev de reelle motiver tyndere og tyndere, mens berigelsesmotivet samtidig blev stærkere. Det handlede blot om at finde ofre, som var nazister eller på anden måde angribelige. Geisler var udmærket klar over, at de mange gange havde været alt for langt ude."

Volmer Nissen indgik i befrielsesdagene i Feltpolitidetachmentet⁵³, der deltog i den storstilede arrestationsbølge af tusinder af navngivne mistænkte værnemagere og stikkere. Feltpolitidetachmentet havde lister over de efterlyste. Til trods for, at Erik var omtalt i både Centralkartoteket og Stockholmslisten, så fremgik han ikke af den endelige "Efterlysningsliste for Feltpolitidetachmentet"⁵⁴, dvs. at modstandsbevægelsen ikke anså Erik som en tilstrækkelig høj prioritet.

⁵² Peter Øvig Knudsen: "Efter drabet".

⁵³ Volmer Nissen: "I sagens interesse"

⁵⁴ Mail fra Slægtsforskernes Bibliotek.

Efterlysningsliste for Feltpolitidetachmentet, legitimationskort og foto af Volmer Nissen (fra bogen "I sagens interesse").

11.-12. maj 1945: Erik blev hentet i Sorterup og skudt på Tagensvej

Den 10. eller 11. maj blev Eriks kæreste Ellen opsøgt på adressen Sommervej 14 i Charlottenlund, hvor hun var husassistent, af personer, der udgav sig for at være fra "Secret Service"⁵⁵. Det lyder meget usandsynligt, at Secret Service skulle beskæftige sig med Erik. Det må derfor dreje sig om personer, som udgav sig for at være fra Secret Service. De tog et billede af Erik, som hun havde stående fremme.

Erik blev hentet den 11. maj på sin morfars gård i Sorterup, hvor han skjulte sig. Det havde de fået oplyst fra Ernst. Erik blev udsat for en hårdhændet behandling. Eriks morfar lagde sig imellem og fik gemytterne til at falde til ro. Herefter blev Erik kørt til "påvisning" på Bispebjerg i København, hvor han natten til den 12. maj kl. ca. 01:30 blev skudt "under flugtforsøg" og derefter dræbt på "Tagensvej, på gaden(?)" med et skud i brystet og et "opadtil" i underlivet.

⁵⁵ Rigsarkivet, Mødrehjælpen i København: Faderskabssager (med og uden adoption) (01.04.1945-30.04.1962) 240: 1945 10238 - 10457, sag 10386.

Ølsmosegård, Sorterup (Det Kongelige Bibliotek)

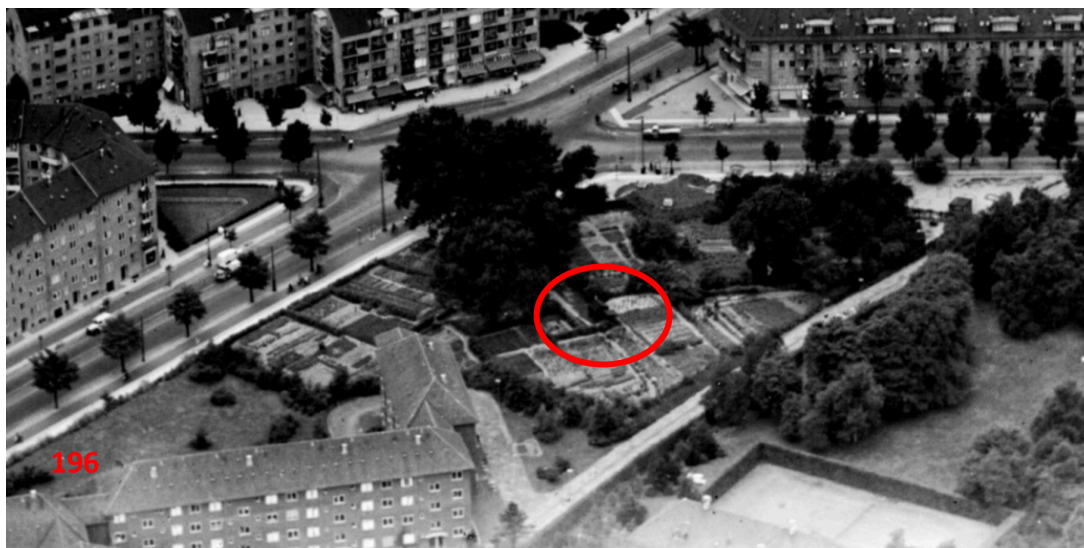
Han blev fundet ud for Bispebjerg Hospital ved Tagensvej 196, hvor Signe Mogensen boede i nr. 196 B⁵⁶.

Tagensvej 196A-E ca. 1945 (kbhbilleder.dk)

⁵⁶ Frihedsmuseet, dansk oversættelse af tyske rapporter over afhøring af Crone, 8E-14948, og fotokopier af Gestapo sagsakter vedr. Erik Crone, 26A-8732.

Bag huset havde Signe Mogensen og hendes søster et kolonihavehus, hvor de under besættelsen havde skjult våben og sprængstoffer⁵⁷.

Havehuset bag Tagensvej 196? (Det Kongelige Bibliotek)

Signe Mogensen var eller havde ifølge egne oplysninger været i besiddelse af en 9 mm revolver⁵⁸. Geisler havde tidligere været i besiddelse af en halvautomatisk 7,65 eller 9 mm Parabellum pistol⁵⁹ og en Stengun⁶⁰ maskinpistol. Lyhne var eller havde været i besiddelse af en halvautomatisk 7,65 mm Fabrique Nationale pistol⁶¹. Erik var også ramt af et 11 mm projektil, som ikke var trængt igennem og som derfor må være affyret fra en pistol med ringe gennemtrængningskraft. Der kunne være tale om en danskproduceret Schouboe automatpistol. Denne pistol havde en automatisk genladefunktion, som bevirkede, at pistolen havde en ringe gennemtrængningskraft. Den blev derfor ikke anvendt af hæren. Pistolen blev kun fremstillet i få hundrede eksemplarer. Nogle eksemplarer blev anvendt af modstandsbevægelsen. Volmer Nissen var omkring befrielsen i besiddelse af netop sådan en pistol⁶², som han en overgang udlånte til Knud Lewinsky fra modstandsgruppen Kulsvierbatallionen. Nissen fik pistolen tilbage og afleverede den senere til politiet. Det vides ikke, hvem der havde rådighed over pistolen den 12. maj.

⁵⁷ Frihedsmuseet, fotokopier af Politihistorisk Selskabs materiale til belysning to sygeplejerskes arbejde, arkiv nr. 07B-26.024.

⁵⁸ Kate Fleron: "Kvinder i frihedskampen".

⁵⁹ Volmer Nissen: "I sagens interesse".

⁶⁰ Frihedsmuseet, Sven Aage Geislens noter.

⁶¹ Oplysning fra Eva Bredsdorff.

⁶² Volmer Nissen: "I sagens interesse".

11 mm Schouboe automatpistol

Efter drabet

Maj 1945

Den 22. maj registrerede Københavns Byret, formentlig skifteretten, at Erik var død.

Juni 1945

Den 12. juni eftersøgte politiet fortsat Erik. På Eriks lægdsrulle er med blyant tilføjet "Politiet søger ham. §101. Ring til Thorning. 12/6-45". Det er underligt, at efterlysningen blev skrevet på Eriks militære lægdsrulle⁶³.

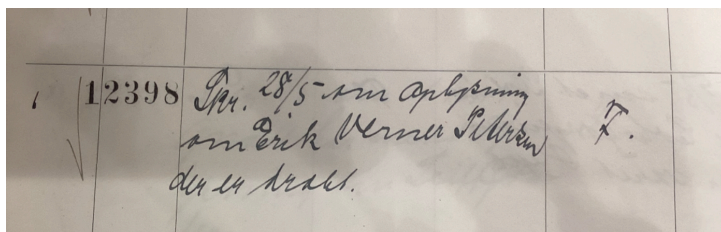
Lægdet's Nr. I

Bogstav.	Nr.	Den Værnepligtiges fulde Navn.	Faderens eller Moderens Stilling og Navn.	Fødested (Døbesogn).	Fødselsaar og Fødselsdag.	Afdeling.	Mødt.	Hjemsendt.
	4353	Erik Werner Mellemgaard	Mellemgaard	Århus	1918	17 B L 2114 88		
		Sørensen	Sørensen	Århus	1918	8 B L 13/8 42		
Vedtegninger: 1944/pt. Sørensen Mellemgaard 1989: 167-Seminar-IG-1394 Ollerup. 1. kl. 22/3 39 kl. to 40. kl. 22/3 39 (7. kl. 284/39) 42.42. Følloviery 13. Politet søger ham §101 Ring til Thorning 12/6 45 Død 12/5 45 2CB Skr. af: 22/5 45								

Eriks lægdsrulle med en del senere påtegninger (Rigsarkivet)

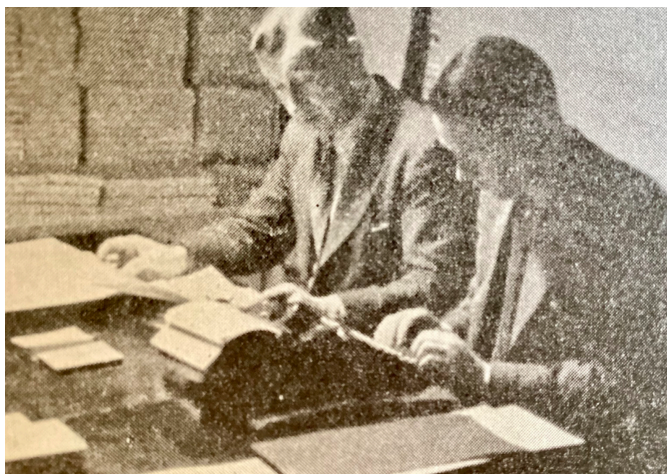
⁶³ Rigsarkivet, Københavns Amts Nordre Birks Politi: Lægdsrulle, 1.udskrivningskreds (1887-1958), 1936

Dagen før havde Københavns Politi modtaget en "Skr. 28/5 om oplysning om Erik Verner Petersen, der er dræbt". Selve sagen 12.398⁶⁴ findes ikke i Rigsarkivet.

Københavns Politi hovedjournal 11/6 1945 (Rigsarkivet)

Ifølge journalen blev sagen videresendt til Afdeling F, der var oprettet som en efterretningsenhed, hvor Hans Christensen og hans folk efterforskede værnemagersager. Afdelingen blev forgænger for Politiets Efterretningstjeneste.

Hans Christensen (til venstre) og en medarbejder på arbejde i Centralkartoteket (fra C. Næsh Hendriksen: "Den Danske Kamp i Billeder og Ord.")

Jeg ansøgte om at se Afdeling F journalregister, men Rigsarkivet afslog ansøgningen og oplyste, at sagen kunne påklages til arkivskaber, Politiets Efterretningstjeneste (PET). Det gjorde jeg, og PET gav tilladelse dog med kopiforbud.

⁶⁴ Rigsarkivet, Københavns Politi, Kriminalpolitiet: Hovedjournal (1866-1977) 108: 1945 12502 - 18694, 12398.

POLITIETS EFTERRETNINGSTJENESTE DANISH SECURITY AND INTELLIGENCE SERVICE Peter Gundelach Sendt via Digital Post	 Politiets Efterretningstjeneste Klausdalsbrovej 1 DK-2860 Søborg Telefon: +45 33 14 88 88 Telefax: +45 45 15 01 90 E-mail: pet@pet.dk Web: www.pet.dk Date: 8. februar 2024 Jour. Nr. 2023-020109999-44 Journalnummer bedes oplyst ved henvendelse
--	--

Vedrørende din klage af 23. november 2023

Du har den 13. februar 2023 rettet henvendelse til Rigsarkivet med ansøgning om adgang til følgende materiale:

Arkivskaber: Københavns Politi, Afdeling F
Arkivserie: Journal over diverse skrivelser, rapporter, sager (1945-1949)
Pakkenummer: 1

Den 23. maj 2023 traf Rigsarkivet afgørelse vedrørende din ansøgning og meddelte dig afslag på arkivadgang under hensyn til materialets tilgængelighedsfrist samt beskyttelsen af privatlivets fred hos de personer, som var nævnt i materialet.

Ved e-mail af 23. november 2023 har du i medfør af arkivlovens § 43, stk. 1, klaget til Politiets Efterretningstjeneste (PET) over Rigsarkivets afgørelse af 23. maj 2023. Du har bl.a. anført, at du søger oplysninger om drabet på din farmors bror, Erik Werner Pedersen, som muligvis står anført under navnet Erik William Petersen.

Efter en gennemgang af materialet - og under henvisning til din særlige interesse i de oplysninger, du søger om adgang til - er det PET's vurdering, at du kan meddeles arkivadgang i dele af det pågældende materiale. Da protokollen indeholder oplysninger om enkeltpersoners private forhold, og idet der er tale om ikke umiddelbart tilgængelige arkivalier, vil en eventuel adgang til materialet dog meddeles på de i arkivlovens §§ 40 og 41, stk. 4, nr. 1-4, anførte vilkår. Du vil således *alene* få adgang til den del af materialet, hvori din farmors bror står anført (hovedjournalnummer 50, løbenummer 270).

Ønsker du arkivadgang til det pågældende materiale, bedes du rette fornyet henvendelse til Rigsarkivet, som dags dato er underrettet om PET's vurdering i sagen.

Med venlig hilsen

Politiets Efterretningstjeneste

Side 1 af 1

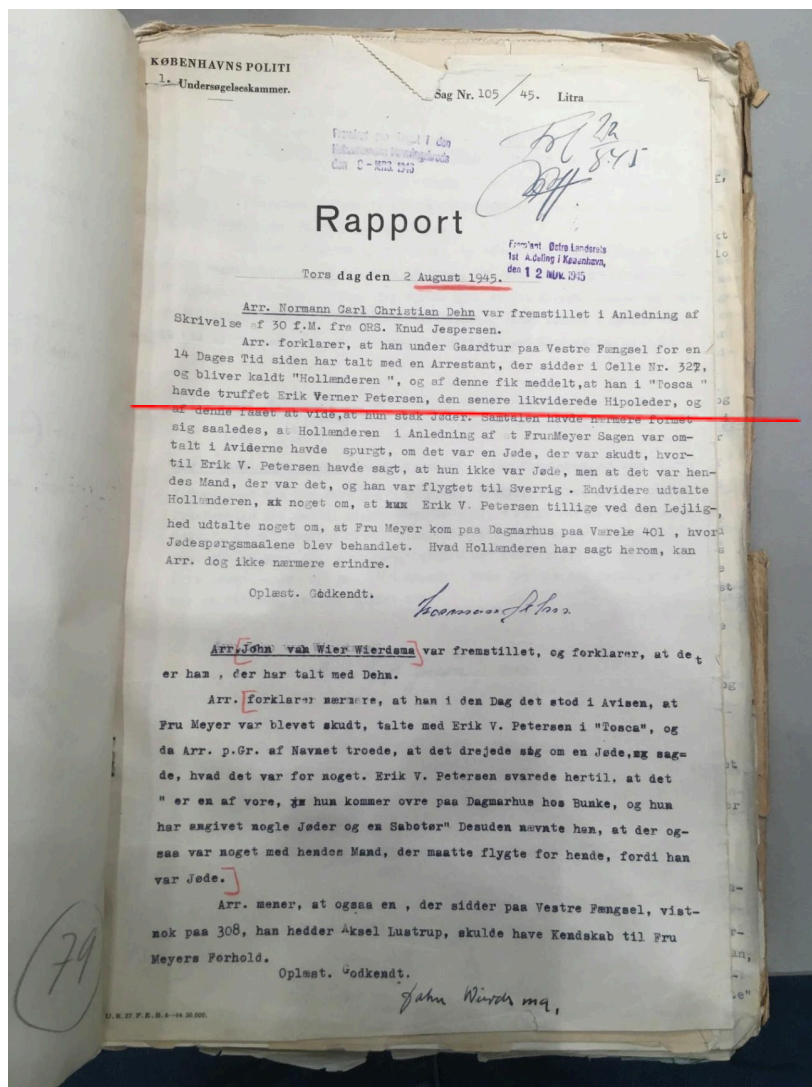
PET tilladelse (PET)

Sagen, Afdeling F. nr. 270/45⁶⁵, eksisterer ikke, men af journalen fremgår, at "Assurance Compagniet Baltica" ønskede oplysninger om Erik, der var "dræbt ved skydning" og om "hans forhold til værnemagten i øvrigt". Af journalen fremgår, at sagen, der formentlig omhandlede en livsforsikring, blev sendt til behandling hos en kriminalbetjent Heide. Sagen blev herefter sat i bero og afsluttet ved Statsadvokaten den 10. april (årstal ikke påført, men det kan jo så tidligst være 1946). Der blev henvist til en anden sag i afd. F, 702/46. Der var derudover en lille men ganske interessant påtegning, påført 4 år senere, i 1949. Den skal vi høre mere om senere.

⁶⁵ Rigsarkivet, .Københavns Politi, Afdeling F: Journal over diverse skrivelser, rapporter, sager (14.05.1945-1949) 1: 1945 1 - 2400 mm

August 1945

Erik blev også efter sin død fortsat forvekslet med HIPO-chefen Erik Victor Petersen. Under sagen om et rovmord i oktober 1943 på Mathilde Meyer, blev Eriks ven fra Restaurant Tosca, John Wierdsma, i august 1945 afhørt som vidne. Wierdsma udtalte, at han i 1943 havde læst om mordet på Mathilde Meyer i avisen og havde spurgt sin kammerat "Erik Verner Pedersen, den senere likviderede HIPO-leder" om han kendte sagen. Erik skulle have svaret, at han havde hørt, at Mathilde Meyer var kommet i Dagmarhus.

Modstandsbevægelsen eftersøgte sidst i august 1945 fortsat Erik "Holck" Pedersen, som man mente kunne være identisk med en kontorist Holck i Vestre Fængsels tyske afdeling,

som havde opført sig sjofelt overfor pårørende til arrestanter, og som kom på Hotel Terminus, var meget farlig og "pralede af sine meritter"⁶⁶. Erik var ikke identisk med Holck i Vestre Fængsel. Det fremgår af Holcks underskrift på Crones arrestationsordre, som afviger markant fra Erik Werners underskrift på hans våbentilladelse.

September 1945

Den 25. september 1945 udkom Billedbladet⁶⁷ med en fotoreportage om "Den Lille Gruppe med de store resultater". I reportagen omtales "Sven" (Sven Aage Geisler), "John" (Ingolf Asbjørn Lyhne), "skipper" (Kjeld Evers Nielsen), Erik Crone og "fætter" (Helge Mogensen). *"De Mænd, som Billed-Bladet i dag bringer Billeder af [...] tilhører kun en lille Gruppe, men dens Resultater er de største: Likvideringer, Hjælp til Flugt, befrielse af Krigsfanger [...] Vi rekonstruerer nu disse tapre Mænds daglige Liv, mens Farerne lurede og hver Dag bestod en Dyst med Døden. [...]".*

"John [Lyhne] og Svend [Geisler] traf hinanden i Horserød, og her havde de god Tid til at planlægge fremtidige Kup. Faldskærmsagenten JP fra London blev deres Chef. [...]" Det er ikke korrekt. Deres chef var kjolefabrikant Vagn Riis Hansen, der stak af til Sverige med penge, som var røvet til modstandsarbejdet. Gad vide hvilke "kup" de planlagde, mens de var i Horserød?

"Torbens [Igel] Kælder var ikke noget almindelig Kælder. Her (t.v.) foregik de Skydeøvelser, der gav Gruppen den Skydefærdighed, der var nødvendig, for at Ofrene ikke skulle lide unødigt. [...]" Ifølge Helge Mogensens bror Knud var Geisler og Lyhne "unødigt brutale over for familierne til de likviderede. De pløkkede folk ned for øjnene af kone og børn".

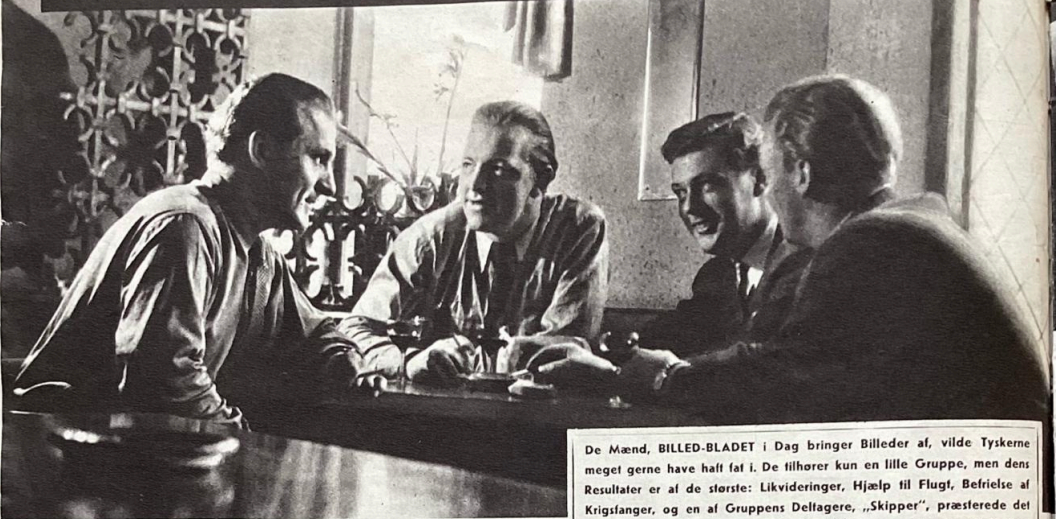
"John, Niels og Svend er ved at pudse Vaabnene og fylde Magasinerne. [...] Huset ser ganske uskyldigt ud, men bag Vinduerne paa første Sal har mangan Synder skriftet og faaet sin Dødsdømt bekendt". Der er næppe nogen af de personer, som gruppen likviderede, der har "skriftet" i lejligheden i Sankt Peders Stræde, før de blev dødsdømt.

"De tapre Folk, som havde med dette at gøre, er det, Hartvig Frisch kaldte Mordere, men Professoren maa længere ud med sin Kritik: Dødsdommene faldt i London og i Stockholm. Værsgo Hr. Hartvig Frisch – det er derhen, De skal rette Deres Beskyldninger." Den lille gruppes dødsdomme blev primært udstedt af Riis Hansen. I nogle tilfælde synes det, som om Geisler og Lyhne selv valgte deres ofre.

⁶⁶ Rigsarkivet, Politiets Efterretningstjeneste, registreret kildemateriale (1945-1950), K-8.552A

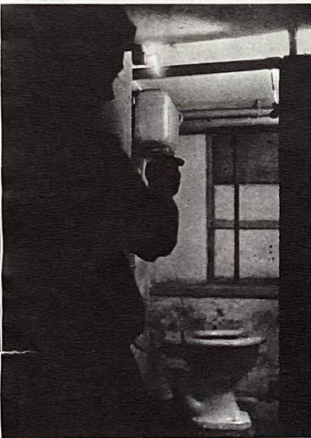
⁶⁷ Billedbladet 25. september 1945.

DEN LILLE GRUPPE MED DE STORE RESULTATER

De Mænd, BILLED-BLADET i Dag bringer Billeder af, vilde Tyskerne meget gerne have haft fat i. De tilhører kun en lille Gruppe, men dens Resultater er af de største: Likvideringer, Hjælp til Flugt, Befrielse af Krigsfanger, og en af Gruppens Deltagere, „Skipper“, præsterede det enestaaende alene at kapre en Storebælsfærge, som han bragte til Sverige. Han hed „Skipper“ i Forvejen, Kup'et viste, at han ikke bærer sit Navn forgæves. Vi rekonstruerer nu disse tapre Mænds daglige Liv, mens Faren lurede og hver Dag betød en Dyst med Døden.

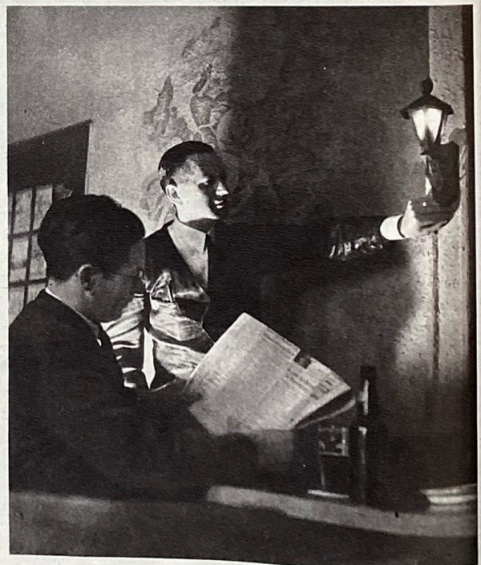
FOT.: OLAF KJELSTRUP

Lange Svend, Skipper og John mødes i Igels Bar — ovenfor — hvor Værten, Torben, er deres gode Hjelper. John og Svend traf hinanden i Horsørød, og her havde de god Tid til at planlægge fremtidige Kup. Faldskærmsagenten JP fra London blev deres Chef, og saa begyndte det Arbejde, som gjorde de magtesløse Tyskere rasende.

Torbens Kælder var ikke nogen almindelig Kælder. Her (tv.), foregik de Skydeøvelser, der gav Gruppen den Skydefærdighed, der var nødvendig, for at Ofrene ikke skulde lide unødigt. Der var isoleret paa alle Maader. I dette Rum har bl. a. Citronen og Flamme haft deres Skydeøvelser.

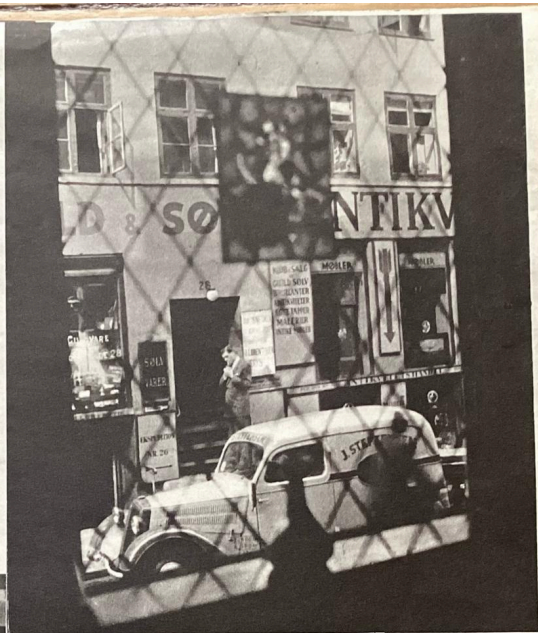
Skipper peger paa Fætters sidste Skud. Sammen med Erik Crone gav „Fætter“ sit Liv i Frihedskampen. De to hviler nu i Mindelunden i Ryvangen. Pladen med de mange Kugler er taget ud fra sin Plads i det lille Kælderrum, og den opbevares nu af Gruppen som et Relikvie fra den Tid, da Nerterne skulde være saa haarde som Staal.

Tjener Ernst var paa Gruppens Parti. Stilfærdigt gik han og passede sit Arbejde, men han havde Øjne og Øren med sig. Kom der en mystisk Gæst, tændte han Lampen. Det var Signalet til Gruppen: ud til højre.

John, Niels og Svend er ved at pudse Vaabnene og fylde Magasinerne. Den store Kobberkedel midt i Billedet var altid smækfyldt med Ammunition. Gruppen var veludrustet. Læg blot Mærke til den lydløse Pistol paa Gulvet. Huset ser ganske uskyldigt ud, men bag Vinduerne paa første Sal har mangen Synder skriftet og faaet sin Dødsdom bekendt. De tapre Folk, som havde med dette Arbejde at gøre, er det, Hartvig Frisch kaldte Mordere, men Professoren maa længere ud med sin Kritiske Dødsdomme faldt i London og i Stockholm. Værsgo, Hr. Hartvig Frisch — det er derhen, De skal rette Deres Beskyldninger.

Krigen er sluttet, Hænskabets gjort op, og de tapre kan frit mødes i Igels Bar. Nogle er vendt hjem fra Landflygtighed, og det er dejligt at se Kammeraterne igen ved en Frokost „over Jorden“. Men Tankerne gaar ogsaa til dem, der faldt paa deres Post. Den lille Gruppe med de store Resultater spredes nu, hver gaar til sit Virke, men det haarde Arbejde DENGANG er der ingen af dem, der glemmer.

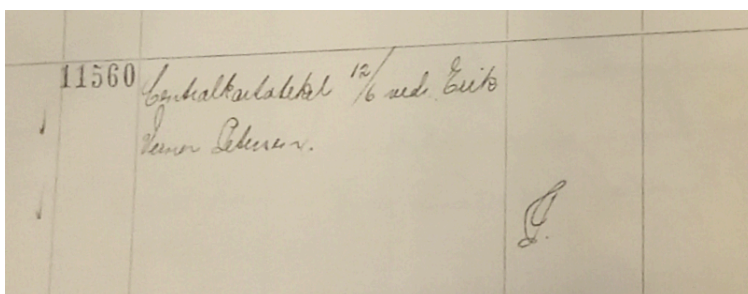
Fra venstre mod højre ses: Pianist Georg Nielsen, bartender Niels Jensen, Sven Aage Geisler, Ingolf Asbjørn Lyhne (begge markeret med cirkel), Kjeld Evers Nielsen ("skipper"), restauratør Torben Harris Igel, tjener Ernst Petterson, kaptajnløjtnant Erik Stærmose, reservetjener Ebbe Kragerup.

Efteråret 1945

I løbet af efteråret 1945 må modstandsbevægelsen have fået overblik over de tyske dokumenter, som "Gernergruppen", som var en gruppe nedsat under Justitsministeriet, kort efter befrielsen havde fundet i Shellhusets ruiner og i en tysk officers lejlighed. Blandt fundene kunne meget vel være flere afhøringsrapporter end de "domsdokumenter", der blev oversat kort før befrielsesbudskabet. Rapporterne, som hidrørte fra både afdeling 2.a. og 3.a. og handlede om Erik Crone, viste bl.a., at Lyhne kom i Dagmarhus og tilsyneladende kendte chefen Karl Heinz Hoffmann. I januar 1946 blev Lyhne arresteret for angiveri, men sigtelsen blev frafaldet pga. "bevisets stilling". Rapporterne viste også, at Erik Werner Pedersen havde været meddeler med dæknavnet "Gottfried".

Juni 1946

Den 12. juni 1946 modtog Københavns Politi endnu en henvendelse om drabet på Erik, denne gang fra Centralkartoteket. Sagen blev videresendt til Afdeling F., hvor den fik nr. 702/46. Sagen blev sammenholdt med sagsnr. 270/45. Selve hovedjournalsagen 11.560 findes ikke i arkivet.

Københavns Politi hovedjournal 12/6 1946 (Rigsarkivet)

Af afdeling F journal nr. 702/46 fremgår, at Erik Werner Pedersen, kaldet "Holck og Høj", blev "anholdt af Modstandsbevægelsen den 11/5 1945 i Sorterup og ført her til Byen, hvor han kort efter blev skudt under flugtforsøg." Sagen blev registreret som "drab af stikker". Politiet kan kun have fået oplysningen om, at Erik blev hentet i Sorterup fra Eriks familie eller fra de modstandsfolk, der hentede Erik. Drabsmændene m/k må derfor have været kendt af politiet (senest) på dette tidspunkt. Sagen blev sat i bero under den tidligere sag 270/45, afsluttet 10. april (årstal ukendt) ved Statsadvokaten og henlagt. Håndskriften minder meget om Hans Christensens.

Januar 1947

I Østre Landsret blev der ført straffesag mod Jørgen Lorenzen og Anna Lund. Baggrunden var en lang række forhold, hvor forhold nr. 77 omhandlede Erik Crone, som blev angivet af Lorenzen med hans kæreste Anna Lund som lokkedue. Begge blev idømt "livsstraf" (dødsstraf) i Københavns Byret den 29. januar 1947. De tyske afhøringsrapporter blev ikke fremlagt i byretten. Dommene blev stadfæstet i Østre Landsret den 10. juli 1947. Her blev de tyske rapporter fremlagt.

På et tidspunkt blev rapporterne scannet og lagt i Frihedsmuseets arkiv. Selvom der er tale om de samme rapporter, så er der små forskelle mellem rapporterne i Lorenzen-sagen og i arkivet. Det må betyde, at rapporterne forelå i flere kopier.

Der blev også udarbejdet en komplet maskinskrevet oversættelse af alle rapporterne. Disse blev indleveret til Frihedsmuseet af Hans Christensen på et ukendt tidspunkt.

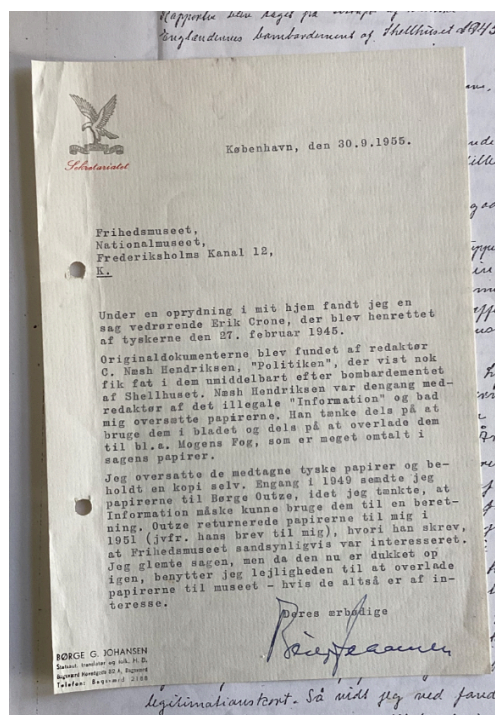
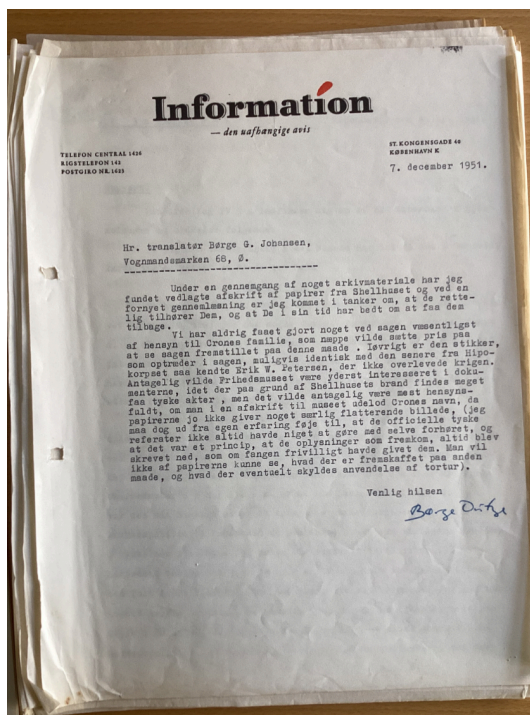
Midten af 1949

I 1949 udkom årbogen "Årets største begivenheder i billeder, tiden der fulgte 1945-1947", der bl.a. omtalte Erik Crone og stikkeren Erik *William* Petersen. Bogen var redigeret af Walter Næsh-Hendriksen. Årbogen omtalte også NATOs oprettelse i april 1949, dvs. at årbogen må være udgivet efter april.

Og her kommer vi så til påtegningen på sag 270/45. Her fremgår, at de to afsluttede og henlagte sager i afdeling F om drabet på Erik Werner Pedersen blev udtaget den 11. februar 1949 af Hans Christensen. Det var også HC, der den 8. februar (årstal ukendt men måske var det samme år, altså 1949) udtog det afgørende registrerede kildemateriale K-491. Dermed var der ikke længere mulighed for at efterforske sagen til bunds og finde drabsmændene m/k, som måtte være kendt af politiet. Og dermed kunne historien om Crone og stikkeren "Gottfried" bringes i årbogen helt risikofrit, idet ingen ville kunne finde tilbage i den henlagte sag og drabet på Erik. For en sikkerheds skyld ændrede man også Eriks mellemnavn.

En gang i 1949 sendte Børge Johansen en kopi af sin oversættelse til Informations grundlægger og mangeårige redaktør Børge Outze.

Outze svarede i december 1951, at man ikke havde foretaget sig yderligere "af hensyn til Crones familie". Outze anbefalede Johansen at sende rapporten til Frihedsmuseet og bad om, at "man i en afskrift til [Friheds]museet udelod Crones navn, da papirerne jo ikke giver noget særlig flatterende billede". Børge Johansen sendte herefter (i september 1955) rapporten til Frihedsmuseet dog uden at udelade Crones navn. Outze skrev i øvrigt også, at den omtalte stikker måske var den berygtede Hipo-leder Erik V. Petersen.

Børge Outzes svar (1951) på Børge Johansen brev (1949) og Børge Johansens brev (1955) til Frihedsmuseet (Frihedsmuseet)

Hvorfor sendte Johansen materialet til Outze omkring udgivelsen af årbogen? Og hvorfor tøvede Outze flere år med at svare? Begge mænd var vidende og intelligente mennesker, som måske havde regnet ud, hvad der var sket.

Sådan gik det for historiens øvrige hovedpersoner

Signe Mogensen

Signe Mogensen blev i efteråret 1945 gift med Georg Jansen, der havde arbejdet for Holger Danske. I januar 1947 skrev et af de mange mennesker, som Signe Mogensen havde hjulpet til at flygte til Sverige i oktober 1943 i et takkebrev, at han var ked af at høre, at Signe Mogensen nu var "syg og nedbrudt". Signe Jansen fik i 1951 overrakt "Florence Nightingale" medaljen for sin store og uselviske indsats under krigen. På et foto ser hun rigtignok både tynd og træt ud. Hun døde dog først 37 år senere, i 1988.

Signe Mogensen modtager Florence Nightingale medaljen i 1951 (Bispebjerg Hospital)

Det fortælles også, at hun var et uselvisk menneske og derfor blev meget vred, da hun fik medaljen. Det er tankevækkende, at hun fik medaljen overrakt på Florence Nightingales fødselsdag den 12. maj 1951, altså på 6-årsdagen for drabet på Erik.

398-OTOKOPI

FINESTE MEDALJE TIL EN „HVERDAGENS HELT“

Tidlig. SIGNE HØJLUND MOGENSEN

Kun to danske sygeplejersker har fået den medalje før Signe Jansen, som nu er blevet dekoreret med Florence Nightingale-prisen: den eftertragtede anerkendelse, som uddeles af Den internationale Røde Kors komité i Geneve.

Hvert andet år på Florence Nightingales fødselsdag, den 12. maj, udkåres en række sygeplejersker fra alverdens lande, og forudsætningen for at modtage medaljen er, at man har „udført særligt fortjenstfuldt arbejde i plejen af syge og sårede i krigs- eller fredstid, eller har gjort en bemærkelsesværdig indsats indenfor sygeplejens organisation eller administration.“

Signe Jansen er oversygeplejerske på Bispebjerg hospital, afdeling E. Hun får den fine hæder for sin indsats under jødetransportene under krigen, hvor hun var fuldkommen enestående i sin opofrende gerning. Hun sørgede for husly, og hun hjalp forfulgte afsted. Hun gav sig selv for andre ... og hverken nu eller dengang gik hun ind for ord i stedet for handling.

Den selvudslættende beskedenhed, hvormed Signe Jansen har modtaget sygeplejerskernes største anerkendelse, har inspireret kolleger blandt sygeplejerskerne til

SIGNE JANSEN ... hjalp forfulgte under flugten.

disse ord: Hun er vist vred, fordi hun fik den!

Formanden for Dansk sygeplejeråd, Maria Madsen, karakteriserer Signe Jansen således: „Hun er en af hverdagens helte! Og hun er imod al ståhej. Men vi andre er stolte af hende!“ Birte

Signe Mogensen (Frihedsmuseet)

Jan Jansson

Jan Jansson forblev officer i hæren og døde i 2016.

Sven Aage Geisler

Som tidligere nævnt beskrev Volmer Nissen Sven Aage Geisler som *“en meget charmerende slyngel. Han var en kolossalt flot fyr, stor, elegant klædt, beleven. [...] Jeg må indrømme, at han charmerede mig, og det har han nok i det hele taget haft let ved, både når det gjaldt damer og herrer.”*

Volmer Nissen kendte også Geislers aktiviteter. *“Efterhånden fik vi en del sager om røveri og den slags på både ham og Lyhne. [] De var unødigt brutale over for familierne til de likviderede. De pløkkede folk ned for øjnene af kone og børn. Selv om en mand skulle skydes, kunne man gøre det mere eller mindre hensynsfuldt, men Geisler havde ikke tid til fine fornemmelser. Når man har skudt tilstrækkeligt mange, mister man respekten for menneskeliv.*

Efterhånden blev de reelle motiver tyndere og tyndere, mens berigelsesmotivet samtidig blev stærkere. Det handlede blot om at finde ofre, som var nazister eller på anden måde angribelige. Geisler var udmærket klar over, at de mange gange havde været alt for langt ude.

Jeg talte selv med ham om det efter krigen. Blandt andet havde jeg ham til afhøring efter dobbeltmordet på Peter Bangs Vej, fordi vi mente, at han og Lyhne under krigen havde røvet og dræbt en grønthandler i samme ejendom. Han spurgte mig – og det lå ellers ikke til ham at være ængstelig – om jeg troede, at man ville forfølge alle disse sager fra besættelsestiden yderligere. Jeg svarede, at det ikke var mig, der traf den afgørelse.”

I 1953 flyttede eller flygtede Geisler til USA pga. flere kriminelle forhold. På Frihedsmuseet findes nogle dokumenter, som Geisler har skrevet på et ukendt tidspunkt⁶⁸. Håndskriften er meget svært læselig. Dokumenterne handler om hans tid i Horserød (foråret 1944), og om hans tid sammen med Mogens Hansen i en lejlighed på Grøndalsparkvej (august 1944). I dokumentet “Jane Horney Granberg: Hvad der skete med hende, og hvor er hun i dag?” skriver han “den sande historie om den smukke svensk spionpiges død”, hvor han bl.a. hævder at have været med på skibet på mordnatten, hvilket højst sandsynligt er løgn.

Et andet dokument handler om hans tid som SIS agent, hvor han i januar 1944 skulle være blevet nedkastet med faldskærm ved Aars. Hans makker, som han ikke kendte navnet på, døde, da hans faldskærm ikke foldede sig ud. Geisler blev samlet op af nogle

⁶⁸ Frihedsmuseet, Sven Aage Geisler, 26C-18.875

Noget tyder på, at Geisler med denne historie spiller på at have samme efternavn som SOE agenten Ole Geisler. Geisler blev i februar arresteret i Aalborg og interneret i Horserød.

[illegible]

I 1964 vendte Sven Aage Geisler tilbage fra USA, stærkt alkoholiseret og til belastning for sin omgangskreds. Han forsøgte i 1968 at begå selvmord og skulle overfor en veninde have omtalt et "fingeret drab". Det blev senere tolket som om han frygtede at blive dræbt af modstandsbevægelsen. Men hvorfor skulle de det? Kunne han i stedet have tænkt på et drab kort efter befrielsen, som måske med hjælp fra et par indflydelsesrige embedsmænd, blev "fingeret" til at være "skudt under flugtforsøg" og "drab af stikker"?

Geisler blev brutalt myrdet i november 1968 ved Kværkeby syd for Køge af John Nielsen og dennes søn Preben. Kort forinden havde Geisler henvendt sig på Berlingske Tidende og forsøgt at købe negativerne af billederne af "Den Lille Gruppens" sidste frokost, som var blevet bragt i Billedbladet i september 1945. Det afslog avisen. Det vides ikke, hvorfor han forsøgte det. Måske var der nogen på billedet, som han ikke ønskede at blive set sammen med. Eller måske var det, fordi han fortsat var nervøs for at blive draget til ansvar for nogle af drabene og gerne ville fjerne beviserne på, at han indgik i "Den Lille Gruppe med de store resultater".

Efter Geislers død udtalte Volmer Nissen sig om Geisler og Lyhne: "De var meget modige og handlekraftige folk af en type, som en modstandsbevægelse ikke kan undvære".

Ingolf Asbjørn Lyhne

I januar 1946 blev Lyhne arresteret for angiveri. Havde han været meddeler for tyskerne? Sagen blev frafaldet pga. "bevisets stilling". Lyhne fik efter besættelsen flere domme, bl.a. 3½ år for frihedsberøvelse og røveri. Ligesom Geisler pralede også Lyhne med at have likvideret Jane Horney Granberg. Lyhne udtalte sig i 1952 til et svensk blad "Allt", at det var ham, der likviderede hende.

Han fortalte, at modstandsbevægelsen bad ham tage til Sverige for at få hende med tilbage til Danmark. Han hævdede, at hun blev forelsket i ham og ville følge ham tilbage til Danmark. Da båden var ude på Øresund, sagde Lyhne: "Jane, du kommer aldrig til Danmark. Der er kommet besked, at du skal likvideres". Hun regnede med, at han var forelsket i hende, og at han ville redde hendes liv på den ene eller anden måde. Da det gik op for hende, at det ikke ville ske, bad hun ham om en sidste tjeneste: Ikke at blive skudt bagfra. Det lovede han hende. De gav hinanden hånden og tog afsked uden store følelsesudbrud. Lyhne bad hende stille sig ved masten og skød hende midt i panden med sin pistol af mærket FN 7,65 mm.

Selvom historien var pure opspind, indledte det svenske politi en undersøgelse. Men Modstandsbevægelsens leder Frode Jakobsens holdt hånden over både Geisler og Lyhne og fik det svenske politi til at indstille efterforskningen. Frode Jakobsen udtalte senere, at han ikke kunne redde Lyhne en anden gang. "Jeg har ladet ham [Lyhne] vide, at jeg ikke vil kunne hjælpe ham fra svensk politi, hvis han rejste til Sverige og blev ved med at fortælle." Frode Jakobsen betegnede Lyhne som en "mytoman psykopat" – en løgner blottet for skyldfølelse og empati. Om Geisler og Lyhnes medlemskab af modstandsbevægelsen udtalte Frode Jakobsen ved samme lejlighed, at modstandsbevægelsen ikke havde "skarpe grænser", men at de to herrer ikke var "nogen, som man ønskede at have med."

ALLT

ALLT publicerar ett sensationellt dokument:

INGOLV LYHNE
sköt Jane Horney på uppdrag
av de allierade styrkorna.

Jag sköt Jane Horney

Av
INGOLV
ASBJÖRN LYHNE

JANE HORNEY
spelade ett högt spel som
tysk agent... och förlorade.

Jane Horney-affären var en av de mest uppseendeväckande spionhistorierna på våra breddgrader under kriget. De allierade hade starka bevis för att hon var tysk agent och mycket farlig för den danska motståndsrörelsens arbete. Den danske frihetskämpen Ingolv Asbjörn Lyhne — med täcknamnet »Lille-Björn» under kriget — fick i uppdrag att spåra upp henne i Stockholm och eventuellt försöka få henne med till Danmark. Han lyckades och Jane Horney blev likviderad i en dansk båt mittsunds en marsnatt, två månader före den tyska kapitulationen.

Den svenska säkerhetspolisen arbetade i fem år, från 1944 till 1949, för att reda ut mysteriet med Jane Horney's försvinnande. Man kom inte till något annat resultat än att hon enligt uppgift skulle ha återvänt från Malmö till Stockholm och sedan var försvunnen.

Vad som hände, och hur det hände, har ända till nu varit en hemlighet mellan tre personer — »Lille-Björn», en dansk flicka med täcknamnet »Birthe» och båtens förare, som numera är affärsman i Danmark.

Det har lyckats ALLT:s Helsingborgskorrespondent Carl Magnus Thorngren att i Köpenhamn komma i kontakt med en av dessa personer. »Lille-Björn» — Ingolv Asbjörn Lyhne — berättar här med egna ord vad som hände. Det är en sensationell rapport som för första gången skänker full klarhet i fallet.

Det var »Lille-Björn» som på de allierades uppdrag sköt Jane Horney efter att ha vunnit hennes förtroende genom att under flera månader spela förälskad i henne.

”Jag sköt Jane Horney” (Allt nr. 6, 1952)

Det er stadig et mysterium, hvorfor Frode Jakobsen efter krigen gjorde en så stor indsats for at redde Geisler og Lyhne. Lyhne er selv ved flere lejligheder kommet med den forklaring, at han ”havde en klemme” på Frode Jakobsen⁶⁹.

Lyhne blev også afhørt ifm. drabet på Geisler. Her udtalte Lyhne bl.a., at han havde afbrudt forbindelsen til Geisler 8 måneder før Geislers død. De havde gennem årene talt om de ting, de havde gjort. Efter nogle år begyndte det at tage på Geisler, der gentagne gange spurgte: ”Er det rigtigt, det vi har gjort?”. Det tog tilsyneladende ikke på Lyhne. Efter afsoning af flere domme tog han navneforandring til John Ingolf Emsbøl. Han blev gift for 2. gang og fik to børn. Han døde i 2006. Han erkendte at have begået i alt 7 likvideringer. Vi får nok aldrig nogen forklaring på Lyhne mystiske hilsen til Almgård. Der

⁶⁹ Peter Øvig Knudsen: ”Efter drabet.”

findes en Helge Almgaard, som indgik i modstandsbevægelsen i befrielsesdagene. Men der findes også en overpolitibetjent Frede Sander *Elmgaard* Larsen, som omkring 1960 boede i samme opgang på Strandboulevarden som John Ingolf Elmsbøl. Elmgaard havde under besættelsen været i Kulsvierbatallionen i Fredensborg sammen med Helge Mogensen og Volmer Nissen. Det er måske bare tilfældige sammentræf.

Volmer Nissen

Efter besættelsen blev Volmer Nissen anklager for statsadvokaten, først for byretten og siden for landsretten, for de sager, der lå ubehandlet efter 7 måneder uden politi. Volmer Nissen vendte tilbage til politiadvokaturen og blev senere juridisk chef for Københavns Narkotikapoliti. Han stod senere frem og fortalte om stikkerlikvideringer og sin deltagelse i "at kalke gravene" – altså at sløre hændelser og drab, som kunne stille modstandsbevægelsen i et dårligt lys.

Hans Christensen

Hans Christensen gennemgik efter besættelsen de mange drab og likvideringer i krigens sidste tid for, om nogle af disse, som han i en del tilfælde selv havde med til at udpege, var uberettigede. Drabet på Erik var ikke blandt sagerne. En håndfuld dræbte fik oprejsning, bl.a. Knud Skov. Hans Christensen fik siden en karriere i Politiets Efterretningstjeneste som kriminalkommissær og chef for det operative politi. Han døde i 1997.

Eriks søn

Da Erik var indlagt på Bispebjerg Hospital fremgik nederst på sidste side af patientjournalen en note "17/4-47 Besv[aret] forespørgsel fra Øster Landsret 4. Afd. Bredgade 59". Hvad mon det handlede om, knapt to år efter drabet på Erik?

Det viste sig, at Ellen Strand Jørgensen havde anlagt faderskabssag mod boet efter Erik. Byretten havde givet sagsøger medhold, men Eriks bror Ernst havde appelleret til Østre Landsret, der frikendte boet⁷⁰. Ellen havde den 25. november 1945 født en søn på Rigshospitalet. Faderen, Erik Werner Pedersen, var streget ud: "Faderskab slettet i.h.t. Østre Landsretsdom af 20/5 1948".

Ellen og Erik havde kendt hinanden i 5-6 år, før de omkring nytår 1944-45 blev kærester. I slutningen af februar eller begyndelsen af marts blev Ellen gravid. Selvom Erik var meget glad og tilbød Ellen ægteskab, valgte de alligevel at få barnet fjernet. Erik lånte Ellen 400 kr., som han havde lånt hos sin søster Gerda. Men lægen ville ikke gå med til at fjerne barnet. Ellen ville give Erik pengene tilbage, men han bad hende beholde dem, hvis der

⁷⁰ Rigsarkivet: Østre Landsret, 4. Afdeling, Sagsliste (1919-1985) 15: 1947-1948, sag nr. 836.

skulle ske ham noget. Efter Eriks død, dukkede Ernst op for at kræve pengene tilbage. Han truede Ellen med at fortælle hendes forældre om graviditeten, hvilket hun frygtede så meget, at hun leverede pengene tilbage.

232							
Løbenummer		Fødenummer		Moderens Nummer, Fødselsaar og -dag	Barnets Fødselsaar og -dag	Navn	
Drenge	Piger	Drenge	Piger			Drenge	Piger
1793		A B 1804	A B	A B 1878 26/9 20	25 1896	Hansen Nils Erwin	Erwin f. 7/6 46 7 JUNI 1948

232			
Daabsaar og -dag	Daabsted og af hvem Daaben er foretaget, event. Fremstilling i Kirken	Forældrenes Stilling og fulde Navn, Vielsessted og -dato, Bolig etc.	Anmærkning
1947 23. febr.	Christians Kirkesal — KØB. Rasmussen	Fader: H-12-18 Fader: Erik Herman Petersen Moder: Ellen Thrand Jørgensen Borgelig viet Kirkelig	Prokurist Erwin Otto Peter Hansen og hustru Else Camilla Larsson, f. Erid. Køb. Adoptr. Erwin, d. 7/6/46 1947-49. 18- i etråd af f. 12/6 68 i F. og, anmeldt for adf. 44-68. RHK 708-301-89

Kirkebog Rigshospitalet 1945 (Rigsarkivet)

Hun henvendte sig til Mødrehjælpen i København og fik hjælp til fødsel og efterfølgende bortadoption. Ellens "herskab" i Charlottenlund, konsulent Ove Johansen, hjalp hende med sagfører. Sagføreren var rystet over Østre Landsrets dom og ville gerne anke, men det ønskede Ellen ikke. Ellen blev i 1951 gift med konsulent Johansen.

Barnet blev i februar 1947 bortadopteret til prokurist Erwin Otto Peter Hansen og hustru Else Camilla Larsson og den 23. februar 1947 døbt Nils Erwin Hansen i Christianskirken.

Jeg fandt et foto af den i familien indtil nu ukendte søn, Nils Erwin Hansen. Uanset landsretsdommen er der klare lighedspunkter til Erik.

Erik (privatfoto)

Nils (Sjællandske medier)

Nils

I juni 2022 fik jeg via min bror en henvendelse fra Nils Erwin Hansen, der havde fundet frem til os gennem slægtsforskning. Nils' DNA viste, at han er i familie med Niels Pedersen fra Vejby, som var min farmors far. Nils skrev bl.a., at han efter sine adoptivforældres død i 1990 havde opsøgt sin biologiske mor Ellen. Hun havde bekræftet, at Erik var far til Nils, selvom sagen var blevet afvist i Østre Landsret.

Nils havde haft de bedste adoptivforældre, han kunne ønske sig. Han opførte sig vist ikke altid helt, som forældrene havde håbet og har, siden han fik besked om, at han var adopteret, tænkt meget over, hvordan arv og miljø påvirker mennesker.

I september 2022 mødtes Nils med Eriks søskendes i alt syv børnebørn. Nils nåede også at møde sin kusine Birgit blot to måneder før hun døde i november 2022.

Erik ca. 1943 (privatfoto), Ellen (MyHeritage)

Kilder

1. Rigsarkivet: Kirkebøger. (Arkivalieronline.dk)
2. Rigsarkivet: Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, København.
3. Søren Hansen (red.): Daglige Beretninger om Begivenheder under den tyske Besættelse. Kbh., Bianco Luno 1946. (Kobenhavnshistorie.dk)
4. Den illegale presse: Information (Illegalpresse.dk)
5. Rigsarkivet: Folketællinger. (Arkivalieronline.dk)
6. Københavns Kommunes Byggesagsarkiv. (public.filarkiv.dk)
7. Rigsarkivet: Politiets Efterretningstjeneste, Materiale vedr. E.T. og HIPO, 1944-1946.
8. Rigsarkivet, Københavns Kommunale Vagtværn, Særlige rapporter (1944-1945), 7: 1944 november – 1945 marts og 8: 1945 april – september.
9. Rigsarkivet, Espevang Ungdomspension, stambog for statsungdomshjemmet (1908-1949), 4: 1932-1939.
10. KRAKs vejvisere. (Bibliotek.kk.dk)
11. Bovrup-kartoteket, DNSAP's medlemskartotek København, Forlaget af "1946".
12. DKP og frihedskampen, 1997. (Arbejdermuseet.dk)
13. Københavns Stadsarkiv: Københavns Magistrats Begravelsesprotokoller.
14. Den illegale presse: De Frie Danske (Illegalpresse.dk)
15. Frihedsmuseet: Nationalmuseets Modstandsdatabase. (modstand.natmus.dk)
16. Det Kongelige Bibliotek (Mediestream): Aviser og dagblade. (Statsbiblioteket.dk)
17. Rigsarkivet: Ritzaus Bureau, Nyhedstelegrammer (1903-1958), S16-703/72: 1945 3 1 – 6 30.
18. Rigsarkivet: Politiets Efterretningstjeneste, Centralkartoteket, pakkenummer: 421, CK-kort for Erik Werner Pedersen, f. 13.12.1918.
19. Rigsarkivet, Københavns Amts Nordre Birks Politi, Lægdsrulle. 1. Udskrivningskreds, Landrulle. Tilgangsliste, pakkenummer 809, 1-1-H-4353, Erik Werner Pedersen.
20. Krigsministeriet, Stamblade (menige osv.), pakkenummer 186, Erik Werner Pedersen, født 13.12.1918.
21. Rigsarkivet: Politiets Efterretningstjeneste, Registreret kildemateriale, pakkenr.: RK-1 (heri specifikt K 291), RK-4 (heri specifikt K 491), RK-8 (heri specifikt K 1107 og K 3998E), RK-28 (heri specifikt K 4348), RK-50 (heri specifikt K 8552a) og RK-69 (heri specifikt K 11461).
22. Rigsarkivet: Politiets Efterretningstjeneste, Registreret kildemateriale, Pakkenr.: RK-3 (heri K-291) og RK-68 (heri K11461).
23. Rigsarkivet: Politiets Efterretningstjeneste, Registreret kildemateriale (1945 - 1950), Pakkenummer: Pakke RK-68, K-11495.
24. Danskere i tysk tjeneste – de likviderede. (ditt.almanet.dk/likviderede.html)
25. Peter Øvig Knudsen: Birkedal – en torturbøddel og hans kvinder.

26. Henrik Lundtofte: Gestapo! Tysk politi og terror i Danmark 1940-45.
27. CIA: German Intelligence Service WWII, vol. 1, cia.gov/library/reading room.
28. Carsten Høeg: Interneringskartoteket.
29. Henning N. Larsen: Hængt ud. De illegale blade under besættelsen.
30. Sven Arvid Birkeland: Taget af tyskerne. Danskere i 2. Verdenskrig.
31. Rigsarkivet: Københavns Amt Nordre Brik, Straffeakter (1909-1959), Pakkenummer: XII e-491, XII e-492, XII e-493 og XII e-494 (vedr. Jens Sigurd Jørgensen).
32. Peter Birkelund: Sabotør i Holger Danske.
33. Peter Øvig Knudsen: Efter drabet.
34. Den Danske Brigadeforening: Den Danske Brigade i Sverige 1943-1945: Sanitetskompagniet.
35. Viveke Goddard: Sanitetslotte i Den danske Brigade.
36. Leif Larsen: BØrgerlige PArtisaner.
37. Esben Kjeldbæk: Sabotagegruppen BOPA 1942-1945.
38. Rigsarkivet: Politiets Efterretningstjeneste, Kildemateriale fra D.S.O., pakke R613.
39. Rigsarkivet: Statsadvokaten for Særlige Anliggender, AS-sager for København, sag nr. AS 15.895.
40. Rigsarkivet: Statsadvokaten for Særlige Anliggender, AS-sager for provinsen, sag nr. 67/113.
41. Københavns Stadsarkiv: Folkeregisterkort Erik Werner Pedersen, 13.12.1918.
42. Københavns Stadsarkiv: Bispebjerg Hospital Afd. F, Patientjournal Erik Holck Pedersen, 13.12.1918.
43. Rigsarkivet: Politiets Efterretningstjeneste, Registreret kildemateriale, pakke: R611.
44. Rigsarkivet: Østre Landsret 9. afdeling, sagsliste (1945-1983) 4: 1950-1951 mm.
45. Rigsarkivet: Rigspolitichefen, Danske Politiefterretninger (1868-1959).
46. Rigsarkivet, 1. Udskrivningskreds, Landrulle. Tilgangsliste (1861-1956) 779: 1932 D 1 2001 – D 1 4676.
47. Rigsarkivet: Østre Landsret, 4. Afdeling, Sagsliste (1919-1985) 15: 1947-1948 mm.
48. Malmö Stadsarkiv: Malmö Polis, Kriminalavdelingen, oktober 1943.
49. Københavns Byret, Landsretsager, Nævningesager, Straffeakter, sag nr. ØL-929 og 930.
50. Københavns Politi, 1. Politiinspektorat, minutberetninger 1943-1944.
51. Vilhelm Bergstrøm: "En borger i Danmark under Krigen".
52. Statsadvokatens Afdeling for særlige Anliggender, AS-sager for København, sag AS-18.678.
53. Karen. Gangsterpige under besættelsen. Niels Kjøller og Palle Bruus Jensen.
54. Københavns Byret, Landsretsager, Nævningesager, Straffeakter, sag nr. ØL-929 og 930.
55. Statsadvokatens Afdeling for særlige Anliggender, sag AS-18.968, og Politiets Efterretningstjeneste, Registreret Kildemateriale, K-11.495.

56. Københavns Byret 3. afdeling, journal, sag 19-44.
57. Københavns Politi, 5. Politiinspektorat, 1. Undersøgelseskammer, journal, sag 36-44.
58. Politiets Efterretningstjeneste, Centralkartoteket, Lars Frederik Bøgely, Fritz Köppe, Gerhard Kieme.
59. Politiets Efterretningstjeneste, diverse materiale om Waffenscheine, pakke R635.
60. Rigsarkivet: Østre Landsret 76/1946.
61. Københavns Byret 3. afdeling, dom nr. 19/44.
62. Københavns Byret, Landsretsager, Nævningesager, Straffeaakter, sag nr. ØL-929 og 930.
63. Københavns Byret 9. afdeling, dom nr. 353/47.
64. Københavns Byret 3. afdeling, journal, sag 19-44.
65. Københavns Politi, 5. Politiinspektorat, 1. Undersøgelseskammer, journal, sag 36-44.
66. Rigsarkivet, Københavns Fængsler, Generaliekort over mandlige fanger (1928-1979), pakke 28, journalnummer: 1311, kun blad nr. 1.
67. Rigsarkivet, Mødrehjælpsinstitutionen for København, journal nr. 10.363.
68. Københavns Universitet, Retsmedicinsk Institut: Administrationssager (1944-1945) 17: 1944 – 1945.
69. Frihedsmuseet, Rapport om stikkerlikvidering, 8E-14.946.
70. Rigsarkivet, Københavns Byret, Landsretsager: Nævningesager, Straffeaakter (1943-1976), ØL-929: 932 I og II (dom 76/1946).
71. Frihedsmuseet, fotokopi og oversættelse af Gestapos sagsakter vedr. Erik Crone, arkiv nr. 26A-18732.
72. Peter Øvrig Knudsen: "Efter drabet.
73. Arne Sejr: "En kamp for frihed, Studenternes Efterretningstjeneste 1940-45."
74. Erik Nørgaard: "Generalens fald: Forræderiet mod sabotørerne."
75. Erik Nørgaard: "Generalens fald: Mordet på løjtnant Skov".
76. Frihedsmuseet, fotokopi og oversættelse af Gestapos sagsakter vedr. Erik Crone, arkiv nr. 26A-18732.
77. Rigsarkivet, Borgerlige Vielser, Københavns Giftefoged, nr. 3931/1945.
78. Erik Nørgaard: "Jane Horney".
79. Rigsarkivet: Politiets Efterretningstjeneste, Registreret Kildemateriale, K-8552a
80. Kate Fleron: "Kvinder i modstandskampen".
81. Frihedsmuseet, diverse dokumenter vedr. Erik Crone, brev fra Børge Johansen. arkiv nr. 8E-7.
82. Volmer Nissen: "I sagens interesse".
83. Frihedsmuseet, kopi af Sven Aage Geislers håndskrevne noter, arkiv nr. 26C18.
84. Frihedsmuseet, fotokopier af Politihistorisk Selskabs materiale til belysning to sygeplejerskes arbejde, arkiv nr. 07B-26.024.
85. Rigsarkivet, Københavns Byrets 15. afdeling, F225/45.

86. Rigsarkivet, Københavns Politi, 2. Politiinspektorat, Hovedjournal nr. 12.398.
87. Rigsarkivet, Københavns Politi, 2. Politiinspektorat, hovedjournalsager 1945-1971, 1945 1-13092.
88. Frihedsmuseet, takkebrev for ophold på Bispebjerg Hospital, arkiv nr. 06E-10.871.
89. Billed-Bladet nr. 39/1945.
90. Walther Næsh-Hendriksen m.fl.: "Årets største begivenheder i billeder, tiden der fulgte, året 1945-47".
91. Tidningen "Allt" nr. 6 1952.
92. "Stockholmslisten", april 1945.
93. Rigsarkivet, Politiets Efterretningstjeneste: Københavns Politi, afdeling F, journal nr. 270/45 og 702/46. Kopiforbud.

Eriks 3 storesøstre på Emilies 100-årsdag den 12. marts 1996:
Fra venstre Emilie (100), Gerda (91) og Ingrid (97).

Tagensvej